

ПРИЧА

Часопис за причу и приче о причама
Београд, март 2011, година V, број 14

Прича, први и једини часопис за причу и приче о причама Београд, март 2011, година V, број 14

Издавач
Књижевно друштво „Свети Сава“
Београд, улица Гандијева 167–177

За издавача
Небојша Ђосић

Главни уредник

Слободан Стојадиновић

Одговорни уредник
Славољуб Марковић

Заступник Приче
Др Малиша Станојевић

Часопис **Прича** излази четири пута годишње

Тираж – 300
Штампа Горапрес – Београд

На насловној страни
Небојша Лазић: „Entry“, дигитални принт, 2010.

На полећини:
проф. Слободан Роксандић: *Без назива*, акрилна боја
на дрвеној подлози, 20x27 cm, 1990.

П П П П П П П Р Р Р Р Р Р Р И И Ч Ч А
П П Р Р И И И Ч Ч А А
П П Р Р Р Р Р Р Р И И И Ч Ч Ч Ч Ч Ч А А
П П Р И И И Ч А А А
П П Р И И И Ч А А А А А А А А
П П Р И И Ч А А А

ПРИЧА

Часопис за причу и приче о причама

ПЛЕЈЛИСТА С ПОЧЕТКА ВЕКА

Београд, март 2011,
година V, број 14

Штампање овог броја помогло је
Министарство културе Србије

Садржај

<i>Уводна напомена</i>	7
Исидора Веселиновић <i>Моја је намера да живим увек мирно</i>	9
Милош Живановић <i>Сјавачева црпница</i>	12
Лана Басташић <i>Друја црпца</i>	19
Бранко Ђурчић <i>Господин Парадокс</i>	26
Срђан Срдић <i>Medicine</i>	32
Андрија Матић <i>Музеј савремене уметности</i>	42
Немања Раичевић <i>Пролазници</i>	51
Слободан Бубњевић <i>Пламен</i>	60
Иван Антић <i>Бочно</i>	71
Биљана Ђућко <i>Ойчињавајући траг</i>	74
Јана Растегорац <i>Коренов сан о крућу</i>	77
Милош Фолић <i>Сумрак човечанства</i>	80
Бојан Бабић <i>Почетак доброг дана</i>	82
Филип Чоловић <i>Пешичаник</i>	83
Белешке о писцима	89

Уводна напомена

Простор за младе ауторе се потпуно сузио; нестанак новина и часописа највише погађа оне који долазе. Нема округлих столова, бављење типологијом нове приче, од предходних избора прошло је више од десет година.

Избор који је пред вама тиче се приповедачица и приповедача рођених након 1975. године, дакле најмлађих који су тек објавили по коју књигу.

Избор су сачинили
Иван Антић
и Славољуб Марковић.

Исидора Веселиновић

МОЈА ЈЕ НАМЕРА ДА ЖИВИМ УВЕК МИРНО

Стомак ми је био пун гасова, а ја нисам желео да се померим. Тромо сам лежао на кревету у фармеркама које су од непрања постале глатке и меке и био свестан свог патетичног изгледа. Соба је смрдела на дим, јефтини дезодоранс и мене. С тим што последње нисам осећао. Зидови су били жути и напукли али без очекиваних постера и налепница. Отац ми никада није дозвољавао да лепим било шта. Ја нисам желео да лепим, ја сам желео да цртам. Цео зид осликан. Скинуо бих оно брашно са зидова које заврши на лактовима и леђима. Нацртао бих велике зелене очи. Имале би у себи тачке зелених и плавих нијанси и крупне зенице. Само се бојим малог дечака који би, чим бих се ја окренуо, узео црни маркер и нацртао огромни мушки полни орган преко свега. Тако се увек и завршава.

Чуо сам звоно, затим и полетни мајчин глас који упућује збуњену девојку до мојих врата нудећи је кафом, чајем, колачима, вечером. Узимам ћошак сомотског јастука и гланцам предње зубе. Одлажем убалављени сомот и намештам косу, мада ни сам не знам зашто кад је то само она. Схватам да ми расту оне тврде бубуљице по кожи главе.

„Здраво, Бобане.“

Досадна је, заправо. Поздравио бих је пре неколико месеци, али сада ми је лакше да повучем дим и одмерим је од главе до пете.

„Бобане... Шта је са тобом? Не причаш, само чамиш у овом свињцу, не зовеш ме – да нисам дошла, не би ме ни видео! Црташ неке голе девојке, побогу, не знам... Шта ја треба да радим, Бобане? Како да те волим када ме третираш тако, тако...“

„Уморан сам.“

Како ме не види? Како не види да ми крцка врат јер су кости труле, како не види да су ми очи мутне јер је мозак ужегао? Како нико не види да сам уморан, како нико не види да ми је досадно?

Почела је да се тресе и јеца. Једна сасвим просечна девојка, смећих очију и смеђе косе. Локне су на крају меких девојачких праменова дрхтале и пратиле плач. Опazio сам јој стиснуте груди у грудњаку док је погнуто плакала. Упалио сам још једну цигарету и дуноу право у њену водену фацу. Сада ме је гледала право у очи, с некаквим презиром, као да сам издајник и скот најгоре врсте. Да, знам да не подносиш дим. Не подносиш ни то што сам прљав и што смрдим на зној. Ни моју музику, ни моје снове о којима ти ионако никад нисам причао.

„Ти си једна добра, јадна девојка.“

Не носиш чипку и не пијеш. Верујеш у Бога и тврдиш да ме волиш. Устајеш сваког дана у пола девет и купујеш хлеб у „Сунчици“, потом провераваш сандуче, говориш добар дан комшији Пери и његовој стогодишњој мами. Ти јадно, јадно створење. Добио сам шамар! Очекивано. Устајем и исправљам се, посматрам зечји страх у њеним очима и чујем шапутање: „Бобане, Бобане...“. Цигарета у устима лепи ми се за доњу усну. Набијам је у ћошак и гледам је подигнутих обрва. Извлачим што је више могуће дима из цигарете и бацам јој га у очи, нос, уста. Па онда опет, опет, опет. Кашље и маше рукама, тихо цвилећи. Узимам је за руке, стављам их уза зид и примичем се зверски близу да би могла да осети оно чега се стиди да додирне. Унезверено ме гледа, уплашена као никад до сада. Прешао сам језиком преко њеног врата.

„Шта радиш то, побогу, Бобане?! Бежи с мене, почећу да вриштим, бежи, бежи!“ Имала је укус бапског сапуна. Ништа ново, увек је тако мирисала. Пустио сам је и легао на кревет. Блуза на туфне била јој је

померена и изгужвана. Раширио сам ноге и гледао у плафон, не проговоривши ни речи.

„Бобане, реци ми, молим те... Шта ти је, реци ми, шта ти се десило, Боки?“

Ждрело ми је било надражено од ваздуха у просторији, усне суве и хрпаве. Погледао сам у своје очи на зиду – није их било. Широм сам отворио уста, вилица ми је крцнула јер сам то урадио превише нагло. Пустио сам глас. Уједначен али снажан тон запушио је уста јадној девојци. И поред свог викања успео сам да чујем маторе дртине како у суседној соби устају из фотеља и приближавају се мојој соби. Могли су да виде само девојчицу са обема рукама на устима, удаљену од дечака који лежећи виче. Радовао се сваком „а“ које испусти из свог сувог грла. Никад се није чуо као сад. Никад није знао колико је леп изнутра.

Милош Живановић

СПАВАЧЕВА ЦРТИЦА

Агонију је прекинуо телефон бесомучном јутарњом звоњавом. Скочио је из кревета и одјурио у купатило да се ослободи две море које су га до малочас крвнички гониле. Прва: спава он, сања нешто неутрално и одједном устане и олакша се по кревету. Друга: шета се по стану који би требало да је његов и из чиста мира уђе у купатило где закључује да је све по старом осим што недостаје wc-шоља, те се он, иако не осећа преку потребу, олакша у лавабо. Мада увек звони у погрешно време и доноси сумњиве вести, телефон је овог пута зазвонио у последњи час и донео спас његовом мехуру: скоро два минута стајао је изнад шоље проклињући свој дубок сан и уживајући у елементарној радости отварања бране. Са телефонске секретарице слушао је глас своје бабе: „Добро јутро, сине. Надам се да ниси заборавио обећање. Ја сам већ приставила чајник. 'Ајде пожури.“ Чај са баком? У ово доба? Колико је уопште сати? Сат не показује ништа. Сат може да стане, чак и ако је аутоматик, али како сат може да не показује ништа, буновно је трљао поднадулу главу. Свеједно, баба ваљда зна шта прича. Спремање на брзину. Бријање? Ма то је само посета баки. Трк низ степениште (јесам ли закључао врата, јесам ли повукао воду, јесам ли угасио ринглу... нисам је ни палио), па механички одређеном путањом, као по траговима неког другог, давног и срећног живота. Расути дух је препознавао град.

Бака отвара врата насмејана, сва блиста: Нема те тако дуго. Познати преслатки чај у старом порцелану. Гледа у баку, чудно му је обучена. Хтео би нешто да каже, али као да не може да проговори. Зато непре-

стано и помало панично сркуће чај. Бака вади из креденца вунену капу са извезеним словом и ставља му је на главу, мало се мучи да је навуче преко чела.

– Таман ти је. Видиш како твоја бака мисли на тебе, каже и задовољно трља руке.

– Баба, стварно те дуго нисам видео, прозбори и он коначно, пошто је попио чај.

– Да. Шта ћеш, тако то иде... Него, жајде да поћеш са баком у шетњу.

– А што у шетњу?

– Онако, ужелела се баба света. Мало да прођемо, да гледамо излоге. Заборавио си како смо се шетали кад си био мали. Стално смо некуд ишли. Бака те свуда водила. А ти некад заспиш док се шетамо, ал' и даље ходаш. Такви сте ви – све заборавите. Па вас нема, нема...

– Спавам и идем?

– Јесте, чедо бакино. Или си спавао или си био сав поспан, никакав и тром. Одувек си имао проблема са спавањем, а имао си их и кад си будан.

– Е, сад...

То је већ било непријатно. Хоће да јој објасни да мора да иде на неко сасвим одређено место, али никако да смисли где је то тачно. Због тога поново губи моћ говора, устаје и послушно креће за баком која узима ташну и намешта шешир пролазећи поред огледала. Гвирне и он у огледало. Јако је тром и иде у шетњу. Има капу.

Изађоше из дворишта и на његово изненађење избише право на велики булевар. Ту близу, у широки булевар уливала се централна градска улица за коју би смео да се опклади да је колико јуче била пешачка зона, какву зна већ деценијама. Међутим, она је сада била сва разрована, неодређена између руинираности и недовршености, прљава, прашњава и затрпана великим сивим плочама које чекају да буду постављене. На ћошку те улице била је трафика јуче, бар мисли да је то било

јуче, кад је купио цигарете и штампу, осмотрио на крову трафике мачку која се тако посвећено сунчала да се питао је ли уопште жива, или једноставно борави на лиму као неки подсетник, као део трафике. Попричао је ту на ћошку са тамнопутим човеком који на црно ради као чистач улица, сваки други дан мења течу који је редовно запослен у комуналној служби. Попушили су по цигарету, бацио је још један поглед на непокретну мачку и отишао, некуда, јуче. Сада је уместо велике трафике ту стајао скучени наранџасти киоск са слатким и сланим кифлама. Поред није било тамнопутог сестрића, мада је препознао његову огуљену и улубљену плавичасту канту са точкићима. Само је мачка била иста као и увек, далека, посвећена свом послу, недоступна на киоску.

Мало је застао и гледа баку: стварно, тако дуго је нисам видео. Скупила му се нека туга под капом. Гледа мршаву бакицу како таљига и тако се намрштио да му је чело утрнуло. Плаче му се – ето то је. Тако би радо заплакао, али суздржаће се, јер зна да би се бака угушила у сузама да га види таквог.

– Пожури мало, шта се вучеш, као љути се баба, види каква дивна цвећара.

Он прилази, а бака милује руже и певуши неку прастару рекламу. Капа га стеже. Све то чини га нервозним.

– Остави то, идемо у неку посластичарницу, каже јој.

– Одлична идеја! Идемо код моје школске другарице Злате. Сигурно је још увек најбоља у граду.

Улазе у минијатурну радњу са огромном стакленом витрином која сеже до плафона и густо је попуњена свим и свачим. За једним од само два стола седео је Пера Митић и ждерао кремшите. Дискретно је примакао себи своју корпу са цвећем кад су ушли.

– Ти ћеш сладолед, је л' тако, рече бака и оде иза витрине закачивши ревер капутића о метални ћошак, а ревер пуче по шаву испустивши облак прашине и белих длачица. Вратила се са два корнета у рукама, а Пера

као да је препознао, климнуо је главом и испратио баку својим нежним и добронамерним погледом.

– Сјајна је ова моја исписница. Одлично се држи.

Кретоше даље низ булевар. Капа га стеже све јаче и глава као да пулсира и расте под њом. Сладолед је млак и постаје све топлији. Тако је вруће, све више се зноји. Не може да скине капу, нити да замисли како је баби у капутићу.

– Бако, погледај овај сладолед. Скроз се истопио. И корнет се растапа. А види твој, цакли се од леда.

– Па, синко, зна бака шта ваља. Ја не једем сладолед.

– Шта ти је онда то?

– Ово ти је нешто специјално што само моја другарица зна да направи. Кад га поједеш, нико живи не може да га пронађе у телу нити да докаже да си га јео. Нико, ни најбољи вештаци, прича бака самоуверено и клима главом. Клима, клима.

Одједном поче страховит пљусак. Кишна канализација се препунила и таласи ролају низ улицу. Тужни воњ канализације. Небо је црно. Град се оглашавао хиљадама труба, из уплашених аутомобила. Стихија је зауставила саобраћај и тролејбуси су бацали муње. Аутобуси мукло јече као заробљени медведи. Трубе и муње натерале су страх у кости уличним псима и они су се унезверено бацали у набујале струје уличног корита. Упала се расвета и бљеснула светла по излозима. То варљиво светло пружало је људима утеху, уверење да неко увек брине за њих и да нису сами. Склонише се под печурку на БУС станици. Боја са бакиног капутића сливала се и у танкој линији кривудала кроз воду, као психоделична јегуљица. Иза њих је бутик мяса. Бака њуши ваздух, чује се шум из њених ноздрва. Он немо гледа у капут и у празан корнет у њеној руци. Окренула се и прилази излогу. Разне врсте сувих вратова, сланина, коленица, кобасица, пршута откривале су своје облине под неонским светлом. Шишти кроз нос све гласније и гласније, размиче људе. Прилепила је зборано лице на

стакло (он замишља како то изгледа са унутрашње стране), лагано исплазила надувени ваљкасти језик и лизала стакло уживајући у сваком пређеном милиметру. Он немо гледа, стид га је. Цимне бабу за раме и њој испадне вилица. Врати јој зубе у уста и ужурбано је вуче даље. Киша је престала.

– Бако, причај ми опет оно за рат.

– Шта да ти причам о томе. Све знаш.

– Оно кад нисте имали да једете па...

– Ћути! Није то за причу.

Наједном бака врисне преплашено:

– Сви ћемо бити мртви и сви смо расељена лица!

И понови:

– Ћути! То није за причу.

Бака је очигледно била љута због ове непријатности. Ходала је као да маршира. Високо је држала главу и није гледала излоге. Он трчкара око ње, час је испред час иза, дира јој шешир.

– Ма, престани. Их какав си, још балав. Ништа се ниси променио, закикота се коначно бака и као заборава љутњу.

– Причај ми бар оно из зоолошког врта.

– Колико сам ти само пута то причала. Ал' 'ајде, кад си навалио. Био је неки велики празник. Ја и један пријатељ ишли смо од кафанице до кафанице цео божји дан. А он се упицанио, одело из Париза, све се жене окрећу. После ручка кренемо у зоо-врт. Шетамо од кавеза до кавеза, тепамо животињама, надевамо им имена, хранимо их. Стигнемо тако до лава. Зовемо га, звиждимо, а он нам окренуо леђа и спава. Онај мој мало попио па навалио да пробуди лава по сваку цену. Лупета нешто, мјауче, гађа га кокицама, дерња се: Колики си, бре, к'о Александер Велики! Велики Александер Лавински, дебели поспанко! Кад, пробуди се лав и устаде. Никад већег нисам видеала. Ја се мало склоних, реко' сад кад рикне... А он се само шета тамо-амо. Е, онда кад се намести некако, па кад поче, да извинеш, дете, да пиша

к'о из ватрогасног црева, и све по мом кавалџеру. Смејао се цео парк. Ја сам се толико тресла од смеха да сам те испустила и лав те рашчеречио.

– Шта си рекла?!

– Шали се баба, шта се одмах рогушиш. Види ову радњу. Сигурно има нешто за тебе. Сачекај ме.

Чекао је испред излога са натписом Товассо. Чекање се баш одужило, чинило му се, а неизвесност и слутња увлачиле су се под кожу, пожелео је да запали цигарету. Кад је изашла, стала је укрупњено испред њега, а из угла бледих усана спуштао се конач црви. Пружила му је паковање од пет танких и дугих цигара.

– Узела сам ти ове. Знам да волиш да са собом носиш давну никад прежаљену љубав, танку дугачку цигару... да будеш Шејн.

Капци су јој били напола спуштени.

– Подсећаш ме на мог унука, живог, каже.

– Али ја јесам твој унук, и жив сам.

– Није ни чудо онда што ме подсећаш на њега... Жив, кажеш? Зар ниси умро у опкољеном граду?

– Нисам умро, шта ти је, што да умрем...

– Зашто ниси умро у опсади?

Он нестрпљиво отвори кутију, запали цигару, звецне мамузама. Још једном добро осмотри баку.

– Стварно, баба, како је могуће да се тако дуго нисмо видели, питао је и њу и себе и напрегнуто покушавао да се сети, још од... још од кад си се оно шлогирала у купатилу... и ниси више долазила свести!

– Смири се, одговорила је бака тихо, уморан си. Испружи се да одмориш кости.

На дисплеју радио-будилника затрептало је 05:00 и зачула се шпица јутарњих вести. Збуњено и брзо подигао се и сео. Држао је у рукама своју напаћену главу.

– Враг му бабин, где ћу ја овако рано, рекао је будилнику.

Познати глас Пере Митића прозборио је из апарата:

„Сад сам умро е па шта је
Сад сам бољи него пре
Луд и мртав па нека сам
Шта ми може шта ми сме.“

Спустио се резигнирано назад у кревет и прошаптао у јастук:

Кад би само могла, кад би после свега хтела, да ме загрли и привије на груди мадона Трејси Лордс, као она са слике. Проклета, упорна јутарња туга. Кад ли ће да сване? 'Ајмо још један круг стварности.

Лана Басташић

ДРУГА ЦРТА

Киретом се шичистии зиг вашеї уїтеруса. У сушїи-ни, састїруже се мјестїо на којем се имїланїирала оїлођена јајна ћелија. С тїим да, с обзиром на сїецифичностї ваше сїїтуацїе, моїу да вам їроїишем Простїаїадин и да једностїавно остїавимо сїївари да иду їриродним їоком. Уколико желиїте да...

*

Све је почело колрицовски. Локал Сїари морнар и неке новине пресвучене по столовима и четвртасти сат у боји салмонеле и ја у оним Scholl кломпандурама и те новине које сам већ поменула. Проклети грудњак. И проклето ружна ријеч. Грудњак. Наопако од Кајндург. Неки пролетерски градић на пупку Аустрије. Не могу да позиционирам Аустрију тренутно. Ма, тамо је негдје... Кајндург. Не могу да позиционирам ни материцу. У глави је. Унутар мочварне лобање. Да. Далистедобро, нештостеми блијеееди? Добросамдобросам. Марш, ђубре једно, себи сам блиједа, а не теби. Нене, хваланетреба. Канта за смеће. Шта ако неко од конобара има неки фетиш који укључује роварење по кантама? Ма, заболе ме. Двије линије. Плусић. Двије цртице. Звучи као свешчица из математике. Однеси мами да се потпише, да зна уча да је виђена срамота. Карту за Кајндург, молим. У пола правца. Како се носи с овим, а да не будем патетична кокош? Како се носи с овим, а да не будем хладнокрвна крљушт? Наопако Тшуљ-рк. Село на сјеверозападу Исланда у којем пецају Тшуљ-рибе кроз лед. Да ми је сад да видим неку будалу с

транспарентом. Будаду која никада у свом будаластом живљењу није угледала будалести црвени плусић у инфектолошком квадратном метру тоалета *Старої морнара* и неке новине пресвучене по столовима и четвртасти сат у боји салмонеле и ја у оним *Scholl* кломпандурама и те новине које сам већ поменула. Чекај мало. Предуга ти је реченица и размишљаош из почетка. Мисли као занатлија. Искључи Платона бар ове недјеље. Пошаљи га у набавку или негдје... Замисли га како купује *7days* кроасане и *rechargable* батерије. Буди концизна. Буди јасна. Као друга плава линија. И као друга црвена линија. Кончасти траг. Наравно да ће тако да реагује кад пишаш по њему. Музика. *Она нема никога да јој каже...* Па, стварно. Патетични кокошињац. Проклети КВО КВО. Уђеш у клозет једносвјесна, а изађеш душло. Као нека флуоресцентна машинерија из лоше епизоде *Трећеї камена од сунца*. Мождано стабло. Желучана кеса. Бубрежни канал. Материца. Тумор. *Helicobacter*. Камен. Живот. И те проклете новине свуда по неокомунистичким столовима. Иди негдје, жено. Наопако онеж. Не. Овдје је *жена* наопако.

*

Доктор ми је рекао *ево*. Оно се односило на куглицу која се пресијавала на екрану. Слика мог утеруса са куглицом. Једна мала ћелија и један цијели живот. Мој живот. А то *ево* на екрану није живот. То је тачкица с тенденцијом раста. Тачкица са тенденцијом узимања свих мојих планова. Тачкица која је велика попут бирократског печата. Везује ме за једног злог човјека који не воли да се грли и никоме не говори *волим те*. Нећу такву тачкицу. Доктор ми је објаснио процедуру.

Ишчисти... Као процес прочишћења. Као да сам прљава. Као да је моја материца прљава. Имплементација оплођене јајне ћелије. Паучина унутар мене.

Саструже... Као запечена мрља након роштиља. Када сви гости оду, а ви останете сами у свом дворишту и стружете. Струг. Струг. Горе-доље. *Саструже* звучи тако болно. И једнако прљаво. Само што послје чишћења добијете нешто чисто. То је крајњи продукт. Након стругања остају састружне ранице. (Управо сам измислила тај појам. Могао би да се искористи у некој медицинској књизи. Састружне ране.)

Оплођена... Плод. Када сам престала да волим смокве? Некад су ми биле омиљене. Стварно омиљене. Онако да је то једна од ствари које људи знају о вама. Она воли смокве. Тако омиљене.

Специфичност... Моја ситуација је специфична. Ја већ крварим. Ја већ одбацујем тачкицу сама од себе. Тако да не морам да се осјећам кривом и богохулном што ће да ме прочисте и састружу неки мушкарци који ће да окрећу очима чим паднем у анестетички сан. Сероње. Моја тачкица ме жели једнако колико и ја њу. Моја тачкица цури из мог тијела као да сам покварена водоводна цијев. Ја сам специфична. Ја нећу на вјешала.

Оставимо ствари да иду природним током... Прошли пут кад су ишле природним током, неколико зилиона репастих оплођивача сручило се у моју водоводну цијев. Природним током. Постоји ли природни ток за неприродне ствари? Све је то природно, каже мој доктор. Није природно. Козе и краве не иду на ултразвук.

Саструже се...
Ишчисти и саструже. Унутар мене.
У мени.

*

Дан прије него што сам отишла на прочишћавање, куглица и ја гледале смо филм *Factory Girl*. Кугличин

тата збијао је шале. Зато смо се и осамиле. Купиле смо и кокице. Стајале смо на излогу неке мале књижаре и ја сам јој објашњавала ко је Ноам Чомски. Доктор ми је савјетовао да се емотивно не везујем за куглицу. Откад су доктори квалификовани да савјетују о емоцијама? Појеле смо црну чоколаду из Гане, са чилијем. Гледали смо *Сунђер Боба*. Пуштала сам јој неку кубанску музику и плесала с њом. Увече сам јој рекла *лаку ноћ*. Нисам имала неке патетичне дијалоге. Ја њу не желим, ни она мене. Ово је само један наметнути дан са подстанарком. Као и сваки други.

*

Били су свуда око мене. Умножавали су се попут термита. Неки су стизали у групама очајника. Други у групама доктора. Трећи само у групама. Без етикете. Страх је корачао уз нас. Пропињао се уз савијене кичме као паразит и исисавао нам јоне. Био је присутан у видљивом облику: у очима, прстима, мимици; а било га је и скривеног: у клонпама, креветима, зидовима. Било га је свуда. Као епидемија која се толико раширила да инфектолози одустану од спасавања здравог становништва. Ја нисам ходала са групама. Нисам ходала са страхом. Али страх је ходао са мном, био је увијек ту негдје поред да ме подсјети да нисам надчовјек, да ипак имам синапсе, рецепторе, остала чуда људске машине. Био је ту као post-it са роком, као хипотека на дворац, као покварен кавијар у фрижидеру. Страх. Нашао је начин за мене.

Имала сам клонпе у ушима. Сви су их носили, а оне су одзвањале попут притиска на дну мора. Онако да вас боле бубњићи. Антисептици су се грабили за моје носнице, а ја сам шакама покушавала да спасим своја чула од ужасног сазнања да сам баш ту гдје јесам.

Зашићо сам ја овдје? Не знам. Зашићо је било ко овдје? Јер је неко некад у некој дебелој књижурици

написао да у „мојој ситуацији“ треба да дођем овдје да ми ураде тхо и тхо. Да састружу. Носим мамину смеђу тренерку. Жао ми је, нижа сам од ње, па ми се крајеви вуку по болничком поду, а ја их тазим својим Ванс паџикама. Касније изблиједе и не могу сасвим да се оперу. Ноћавице, не паџике. Сјећам се кад сам их купила. Паџике, не ноћавице. Када сам добила своју прву PR плаћу. Радила сам промотивни филм и презентације. Добила сам 200 евра. Ишло ми је тхо. Мени тхо иде. Добра сам у тхоме. Нисам добра у овоме. Ја не треба да будем овдје.

Неки човјек је рекао моје име. Наглас. Питала сам се да ли постоји и једна друга ситуација у животу када би та особа била приморана да ме погледа и узвикне моје име. Да ли је то могуће било гдје на овом свијету, осим овдје?

Ушла сам у собицу. Сестра ме погледала. Само то. Још увијек нисам сигурна како. Али погледала ме. Неколико секунди. Онда је скренула поглед на формулар.

Извадила сам своју свијетлоплаву спаваћицу до кољена. Спаваћица за дјевојчице. Ја никада не носим спаваћице. Спавам у одјећи, тренеркама, поткошуљама, гола. Овдје се тако не играју. Овдје сам дјевојчица са свијетлоплавом спаваћицом.

Назула сам кломпе на босе ноге. Биле су хладне. Уски ходник водио је до освијетљене просторије. Неколико корака. Неколико корака. Неколико корака. Људи у бијелом. Изразито јака свјетлост.

Лези. Броји уназад од 100. 99. 98. Анестезиолог ме љеда ружно. Као да сам лоша особа.

...

Лаура, шта би вољела да будеш кад одраснеш?

Глумица. Вољела бих бити глумица.

Зашто глумица?

Не знам. Могла бих да будем неко други сваки пут.

Зар тхо не можемо сви?

Можда. Али овако бих могла да оправдам то... Шта би то вољела да будеш кад порастеш?

Писац. Вољела бих да будем писац.

Хм... Зар треба да одрастеш да би постала то?

(Смијех.)

Па, претпостављам да ћу једном морати да одрастем. Ако ништа, нешто ће ме најјерати да одрастем, зар не?

Да, претпостављам да хоће...

*

Отвори очи. Остани да лежиш на десној страни. Све је готово, рекла је нека тета која ме покрила деком. У кревету поред мене спавала је нека друга дјевојка. Наше су тачкице данас састругане у неку посуду. То нам је једина заједничка ствар на овом свијету и у овом времену. Гледам је. Она отвори очи, насмијеши се, па спава поново. Вјероватно је више никада нећу видјети. Али знам да ће ме запамтити. Као да имамо исти рођендан. Све је готово. Кугличин тата ме пита да ли мора да дође данас у посјету, не одговара му, радије би сутра. Вријеме је необично топло за јануар. Неке чаше леже на поду. Чује се смијех неког старца. Све је неприродно. Ништа ме не боли, само сам уморна. Сестра навлачи јастучницу и говори ми, утјешним гласом: „Душо, сад је све готово. Али ово је нешто што мораш да чуваш за себе. Немој никоме никада рећи за ово. Никада.“ Хтјела сам да је питам да ли мисли на јастучницу, али цура поред се пробудила и тражила воду.

*

Не плачете након тога. Након стругања материце. Побачаја, како га зову. Мени то звучи више као потез у боћању. Како год било, не плачете одмах послије тога. Обучете се, навучете патике, сједнете у ауто и одвезете се кући. Извучете газу из себе. Гледате глупи филм на

ATV-у. Пошаљете хуманитарни SMS. Читате неке брошуре о љетовању у Турској. Играте јамб сами са собом. Онда легнете увече да спавате и то је већ један дан. Ујутро плачете. Док стављате суђе у машину. У некој кухињи која не изгледа као ваша и некој сцени на коју вам се раније повраћало. И ништа више није ваше. Све је одједном пало у руке Свијета. Велики Свијет је добио скрбништво над свим предметима и свим ситуацијама, ви сте изгубили на суду. Не плачете због тога што вам се јуче догодило у некој соби у клиничком центру. Не плачете зато што вас нешто боли или зато што имате осјећај кривице. Плачете због тога што вам је једна медицинска сестра рекла да никоме не кажете за своју срамоту. Зато. Али то је стандардна процедура. Ништа се не брините. Све је то природно. *Кирејом се ишчисти зиг вашеј уџеруса.*

Бранко Турчић

ГОСПОДИН ПАРАДОКС

Драган Кекезовић беше човек зашао дубоко у своје педесете. Живео је у породичној кући преплављеној сенкама уличних крошњи, на самој граници мале вароши на крајњем северу Србије и наизглед бескрајних њива. Сваки дан је обрађивао свој врт, редовно посетио и веровао у свепрожимајућу љубав. Веровао је он у пријатељство не само међу народима на земљи, него и међу световима у васиони. Ценио је старе вредности, волео пожутеле фотографије на којима су биле насликане старовремске буцмасте даме, још увек је у замрзивачу држао храну неких давних, сада пропалих произвођача. На полици у његовој соби налазило се велико протруло грамофонско ухо, а око њега поређана хрпа старих плоча са извођачима чија су сјајна лица нагризле којекакве летње гамади. Међутим, имао је тај човек слуха и за савремену технологију, говорио је да је она послата од Господа и да може послужити ванвременској земаљској утопији, само ако је човек буде користио у сврху зближавања са природом, а не да би је покорио. Понекад је и сам у својој пространој гаражи нешто мајсторисао са диодама, кабловима и дугметима са поварених електричних уређаја које је некад користила његова мати, сада већ одавно упокојена велика госпођа. Куцкао је, лупао, да би на крају саставио неки уређајчић који је светлео или крчао као радио из ког се једва чуо неки непознати језик. Био је то његов мали допринос будућој светској хармонији која, иначе, мора наступити након овог времена зла.

Нема друге. Ужасно време болести, људске зависти и сујете мора проћи! Драган Кекезовић се водио мишљу

да ће прва цигла у темељу нове, боље, људске цивилизације, бити постављена када људи схвате да само они који су испуњени божанском промисли и добротом, као он, могу бити носиоци неке будуће Владе. Мржња брата према брату, човека према човеку, често је цепала срце Драгана Кекезовића. Било је дана када би он, смрвљен вестима из дневне штампе или телевизијских вести, по цео дан седео под сенкама свог плодног врта и плакао. Плакао би тако јако да су се пар пута комшије окупљале око његове капије и на прстима проверавале шта је са њиховим поштеним комшом Кекезовићем. После су се навикли, мада је, временом, плач Драгана Кекезовића био све јачи и јачи.

Оно што је познанике и малобројне, далеке рођаке, збуњивало, јесте то што је Драган Кекезовић око врата носио велики нацистички кукасти крст. Када би излазио из свог врта, он би, природно, крст скривао у своју широку кошуљу, али сви који су га макар и површно познавали знали су да он тај крст носи око врата. Они који су га нешто боље познавали, знали су да Драган Кекезовић верује у неки облик, како је сам говорио, хитлеризма. „Како?“ било је питање које су најчешће постављали докони интелектуалци по варошким бифеима. „Ако верује у свепрожимајућу љубав, како може да буде нациста?“ питао се понеки разбарушени студент у задимљеној кафани. „Ја сам, ето, видео, лично, како он даје паре циганчићима испред његове капије! А говорио ми је како му је најдражи пријатељ из детињства Ролф Зулковски, сада потпредседник варошке јеврејске мањине!“ причао би узбуђено други, беспослени интелектуалац, видно црвен од домаће дуње. „Лицемер!“ одбрусио би бркати конобар и наставио да слаже недовљно опране и музгаве чаше на шанк.

Драган Кекезовић се није обазирао на варошке приче из кулоара. Наставио је да носи свој крст, за чије порекло није хтео да каже одакле води, или то није ни знао, и да чврсто верује у хитлеризам и поштује свог

лидера Адолфа или Деда Брку, како га је звао. Живео је уобичајеним дневним ритмом који је подразумевао обрађивање свог врта и, наравно, размишљање као обавезну духовну вежбу. Био је врло уредан што се тиче личне хигијене. Његово глатко, бебеће лице, и ћелава глава, пресијавали су се на дневној светлости. Никада се није женио, а младост тог необичног човека остала је да трепери у речима које је некада његова госпођа мајка рекла својој комшиници, уз кафу и ракију, а ова рекла некој другој комшиници, опет, уз кафу и ракију: „То је увек била мамина маза...“. Било па прошло. Драган Кекезовић је живео сам.

Ретко кад је он у свој зелени, плодни врт примао неко друштвање. Обично, мада је и то било ретко, код њега би дошао по који познаник са којим би он укратко и на брзину, делио своју забринутост за овај свет који брже него очекивано, суровије и пре рока, срља у пропаст. Било је, треба рећи, и случајева када би се код њега сакупило и по два три човека у исто време, али је то њему био изузетан ментални напор који му је црпио залихе енергије предвиђене за размишљања. Касније би он месецима причао о томе како се код њега тад и тад скупило то и то друштво и како му је њихово присуство одузело извесну количину енергије. Готово трагично је било за Драгана Кекезовића када би се те ретке посете завршавале у алкохолном баљезгању и излагању сумњи у скору пропаст света и рођење нове цивилизације, те величању апсурда и глупости из уста појединаца из тог друштвањета. Зато је Драган Кекезовић избегавао да буде домаћин својим познаницима.

Он, међутим, нарочито памти посету мале групе његових познаника састављене од тројице варошких, дугогодишњих, апсолвената на престоничком универзитету. Међу њима је био истакнути локални филозоф, борац за људска права, Јован Гарић звани Напор, младић нетолерантан према свим нетолерантним особама на овоме свету. Драгану Кекезовићу никада није био симпати-

чан јер је чуо, преко варошких глувих телефона, односно оговарања, да се овај гади свих његових идеја и погледа на живот. Напор је случајно доспео у врт Драгана Кекезовића, јер је, наиме, био толико пијан да није ни знао где га његови другари, сигурно из забаве, воде.

Био је пријатан јесењи сумрак. Дрхтаве сенке крошњи играле су на жућкастом зиду старе, породичне куће Драгана Кекезовића. Он се трудио да сви који долазе у његов, како га је звао, „Нојев врт“, буду заштићени од светских зала, али и сопствених брига. Зато је клатаће друштва те вечери дочекао са изразом лица на коме су се мешале линије разумевања, услужности и доброћудности.

Чим су сели у столице потонуле у опало, миришљаво лишће, Напор је свог домаћина погледао својим косим, лисичијим очима из којих су севале муње цинизма и алкохолног врења. Напор је био такав човек да је желео инстант сукоб мишљења, а сваког ко се слагао са његовим идејама сматрао је млитавцем који нема „муда да му се супротстави“.

Одмах је почео, помало заплићући језиком:

„Рекао си, Кекезовићу, да ће твоју душу из гроба када умреш вадити анђели? Барокни дебели анђели! Није ли тако било?“

Драган Кекезовић је стезао свој кукасти крст.

„Видите, господине Напор, ја јесам то рекао. Ја чврсто верујем да ће ме анђели одвести из овог болесног света у пределе вечне белине и чистоте, како бих могао да гледам рођење новог света.“

Напор је одмахнуо руком и погледао у кукасти крст који је висио са белог врата Драгана Кекезовића.

„Ња ње ње... Које ће нације бити ти твоји анђелчићи? Немачке?“

Драган Кекезовић је свог сабеседника погледао погледом сажаљења и надмоћи у исто време.

„Анђели немају нацију. Они су небески, господине Напор.“

„Како ћеш то дозволити ња?“

„Нисте ме схватили. Ја изузетно поштујем чистог човека! Небески одраз!“

„А то што носиш кукасти крст је зато што си за бољи нови свет а Јевреји нису?“

Овај пут је Драган Кекезовић био нервознији. Почео је да тапка ногом о лишће.

„Нисте ме схватили. Само ЧОВЕК који је чист и неупрљан може да буде спреман за нови свет! Нема везе ко је он и одакле потиче!“

„Онда си ти, Кекезовићу, тотална будалетина! Расправљаш читав живот о круцијалним питањима а немаш појма где би се сврстао шта би прихватио а шта би одбацио. Прихваташ све! Одбацујеш све! Знаш шта? Одлучи се, Кекезовићу! Или ћеш на једну или на другу страну! Престани да изиграваш патетичног пса који завија на пун месец! Само одлучни ће градити тај нови свет о коме толико мељеш! Не они који се сваки дан пиркају као ти! Па су онда као чисти, ња! Као кожа им је нежна! Ти си клоун са тим гованцетом око врата!“

Драган Кекезовић је дигао главу према ведрој ноћи ишараној плавичастим звезданим телима. Жмурио је. Вероватно је покушавао да сачува то мало енергије које му је остало након приче са Напором. Након неколико секунди се дигао и отишао међу тамно зелене обресе његовог врта. Није се враћао. Гостима одсуство домаћина није ни мало сметало. Наставили су бучно да разговарају о варошким распуштеницама, да пију и церекају се. Напор, вероватно због утицаја још веће количине алкохола, почео је да прича о политици. Био је врло оштар према локалним тајкунима. Из његових уста извирале су се речи попут: „подавити!“, „отровати!“ „зло!“ и „јебем!“. Тек када се кроз ноћ почела пробијати црвена трака хоризонта, друштво се разишло подупирући се о оближње предмете: ашов, мотику, орах, винову лозу, капију.

Драган Кекезовић је од те вечери избегавао Напора, поистовећујући добар део данашњег друштва са њим. Постао је ћутљивији и забринутiji. И даље је, у кафанским круговима беспослених варошких интелектуалаца и разноразних радозналих умова, био предмет разговора, између осталих истинитих и мање истинитих прича о љубави и мржњи. Оним ретким познаницима, које је лично бирао зарад неколико часова конверзације, он је објашњавао да је његов кукасти крст амблем безвременог чистог бића, свесног борбе за бољи свет универзалне хуманости и говорио им да по цео дан седи у башти и моли се за људе сличне господину Јовану Гарићу званом Напор.

Јер, они ће нестати у мукама.

Прљави, сујетни и исконско зли.

Они ће живети у мукама смрти.

Неспособни да схвате.

Срђан Срдих

MEDICINE

Погледао сам око себе: март умазан маглом. Током ноћи су посипали со. Тамо, иза зграде, наизглед непрегледна, нагрижена, рањава ледена плоча. Закривљене напрслине расуте по углачаној кори. Свитање из кога је ветар ишчезао. Оно што се чује није са земље. Мутно је, тешко, сабијено. Из земље је.

На путу морам да прођем поред слеђених стабала која не видим. Сва су од жила, пулсирају, исказују се неухватљивим дрхтајима. Као нечим причвршћене, закивене за ињем посуто грање, уснуле вране. Маглом прикривене, нагнуте су ка тлу. Усамљене, свака у свом парчету тамног сањарења.

Семафори не раде. Знак да нема знакова. Може се кретати по свим странама. При таквој слободи, свеједност негира могућност избора.

Негде горе је небо. Ковитлање смрсканих облака, њихове укрштене, здробљене ивице, каталог бледог сивила. Слепог сивила.

Устајем прерано. Тачније, устајем на време. С обзиром на природу посла који обављам, кашњење је немогуће. Обавезно упалим светло у улазу. Иза закључаних врата остаје очев кашаљ провучен кроз *fm* вапај промуклих клавијатура у уводу за дисторзирано буђење. Мајку никада не чујем. Тако је од када знам за себе.

Пут сам одабрао на основу илузије о трајању. Одлучио сам се за *Змајеву* улицу због њеног стремљења ка просторима без дефинисаног завршетка. То ми је било посебно значајно. То, и светло у улазу.

На путу нема ничега. Старе куће воштаних зидова, у њима тек понеки наговештај оног првог, отежало и

мучног човечијег покрета, звук избацивања шлајма згрудван у хладном, пољском тоалету. Понегде опором заударом стајско ђубриво, другде се свиње комешају по тесним оборима. Рекламе аутомеханичарских радњи. Мусави излози замандаљених биртија. Скретање ка гробљу. Руина у којој су некада давно деца спалила старицу мислећи да је вештица.

Након што прођем покрај аутобуске станице, зарижем руке дубоко у џепове капута. Тако правим ослонац. Замишљам како сам их завукао под крила оних неких врана, постану топле, масне, као катраном преливене.

Израчунао сам: тридесет и две куће пре болнице налазе се у сенци болнице. Када се иде из правца града. Шта се дешава са друге стране, не знам. Никада нисам био тамо. Тридесет и две куће су у мирисној сенци болнице. Титрава струја од јода и испарења са искрзаних, устајалих болничких чаршава обавија њихове поцрнеле кровове и разара лежишта на којима је положен цреп. Набубрели, поднимљени кровови, као презрели чиреви.

Прирасла уз неокречену портирницу, усахла липа испушта из себе задах мартовске влажне трулежи. Приметио сам како се уз њу често привијају рођаци тек умрлих док напуштају зграду, занемоћалих удова и расплутаних мисли. Иза њихових леђа, безизражајна глава продавца јужног воћа климата се по загушљивој нутрини црвеног киоска.

Ја разговарам с мртвима. Седим покрај њих, пружам им руку, доносим им храну, односим њихов измет. Често сам последњи кога виде, неретко и једини. Када дође време, поздравимо се и они оду. Уколико се то догоди у току ноћи, ујутро затекнем њихова тела како се већ расушују и жуте. Ако сам ту у тренутку њиховог поласка, обично појеле да ми стегну руку и да кажу нешто важно, као некакву тајну у којој је садржан могући смисао њиховог трајања. Затворим врата и подигнем њихове млитаве руке на кревет, те их покријем још увек угрејаном постељином. Погледам кроз прозор и потпу-

но се умирим. Осећам присуство нечег трећег у просторији, рамена ми се напрежу од притиска несхватљиве снаге. Зидови згрчени под насртајем даха избаченог из дијафрагме космичких размера. Потраје неколико секунди и заврши се.

Има дана током којих сам јурио смрти, највише четири за време једног дана. Оне су бежале по ходницима и ја сам био принуђен да разгрћем гомиле себичних пацијената, застрашених чињеницом изгубљеног времена, тако скупог и тако изузетног. У неким случајевима ме је дозвољавало болничко особље, у неким сам кроз вреву болесних разазнао вапаје. На једну смрт сам случајно наишао. Био сам победник тада. Смрт ме није претекла, иако се непрекидно упињала да то уради.

На погребне не идем. Не могу да стигнем. Прошетам по гробљима недељом поподне, са собом носим ранац у ком је храна која је остала иза њих у току протеклих седам дана. Трудим се да је правично распоредим. Циганчићи ме одмах препознају, опколе ме, вуку за рукаве и траже да им причам. Свака прича је залог за обећање да неће узети ништа са хумке док не одем.

Ноћи с недеље на понедељак су неподношљиве. Стиснут у њима, не могу да се померим јер сам самом себи забранио да се крећем. Сваки покрет ме води до опустошених простанстава по којима чујем своје све гласније кораке, све до неиздрживе какофоније, из које извирују дисхармонични дечији хорони, акорди које на леђима вуку сабласне приказе без очију. Тад плачем. Моје сузе отичу у лончић са млаком камилицом којом се трљам док не заспим.

*

Изволи, Рајићу, тирисџа шес динара, твоја последња џлаџа. Пошљено си радио, Војска ти се пошљено одужује. Није ти било лоше овде, је ли? Лепо си изабро, а сећаш се колко смо се свађали ти и ја. Нећу џушкуну,

нећу тишину, сећаш се како си скичо? Па тиши изјаве, па шаљи у Београд, као да си неки секташ, бојати. Али ајде, нема потребе да се расправљамо сад, на крају. Ја и даље мислим да си решио, ти како хоћеш. Исчаде ти пробар, је ли? Нисам знао, мајке ми рођене, рекао би ја теби, не би ја тебе преварио никада. Шта ти ја ти знам, интензивна нећа, онкологија, хемотерапија, све је то мени исто. Црћи ћемо сви, ишћа ћеш. Ал сарани ти пола Кикинде за ових тринаест месеци, сунце ти. А да знаш како те фале ови, златно дете, дође први, оде последњи, ништа му није стидно, ништа му није тешко. Још ћеш се запослити за стално овде. Шта да плаћају поја кад си ти ти, је ли? Ха, ха, кажем ти ја. И да знаш, сутра не мораш да долазиш. Ево сад ћу да ти испишем решење и – тишину ишмане! Дан раније – ко те тишћа. Ти си своје тишћено одслужио, кажем ти ја. Ајд да се изљубимо, тако, жив био, сад да се ожениш и само синове да правиш, знаш. Четворицу, најмање. Ајд, у здравље ти било, чисти друштво од плаше и поздрављивања.

А, да, чујем да си овде и девојку нашао, је ли? Нека, тако и треба.

Потпуковник се без журбе удаљавао низ ходник, клатећи се нехајно. Изгледало је као да га сопствене ноге прате, да су у љутитом нескладу са остатком чвороватог тела. У први мах ми га је било жао. Нешто касније сам отишао да повраћам, не испуштајући војничку плату из руке.

*

Бљештава измаглица расецала је собу, нагло, кривећи прозорска стакла. Кроз полуотворена врата пузала је пригушена неонска светлост која је најављивала замирање сваког дневног очекивања. Негде после четири поподне, болест остаје изолована и замандаљена, далеко од сваког погледа са стране. Тиња кроз себе,

храни се собом док гамиже по изможденој унутрашњости умирућих.

Није спавала, само се предала необичном стању у ком дух застане на пола пута, извучен на површину тела, исијава, као прозрачна и нежна љуштура. Неравномерно је удисала и издисала, час се чинило како сажима сву снагу свог крхког тела у један дах да би уживала у њему тако масивном, док пламти и варнички пред њеним благим очима, час би сваки издисај деловао као отисак претећег надолажења бола са којим је немогуће суочити се.

Застао сам и памтио сребрну кишу како се излива по њој, наслоњеној на неудобни јастук. Мала стопала је прибила једно уз друго и дремљиво их трљала.

Тихо сам спустио сок од вишања на сточић и привукао пластичну столицу до њеног кревета.

Ти...

Додирнула ме је и нашли смо се у нагнутој пукотини. Било је топло унутра, обложено дебелим слојем маховине, изоловано од звукова споља.

Тиши...

Пукотина је постала сазвежђе. Ватрени пупољци. Пламте и суновраћују се по мојим длановима. Додирујем затамњене засторе око себе. И све гори. И чујем. Верглаш. Стоји на углу пуне улице. Заузео је површину једне камене коцке и механички нас понавља. Звучимо. Одјекује. Негде, постоји место на коме не престајемо.

Идеи... сунџа...

Не идем. Марширам. Тако сам то замишљао. Поносно. Ја сам војник. Ја ћу одмарширати. Хтео сам чак и да запишем ту причу, да јој је поклоним. Да зна кад треба да отвори прозор и да се нагне. Ја сам поворка. Ја сам парада. Ја сам победник. Да ме обаспе пуним, меснатим ружама тамних боја. Да растопе плочник, попут разгоропаћене лаве. Да је не погледам, а да зна. Као и увек. Да буде као и увек. Она. Увек.

Временом се сва затворила у своје очи. Ту, шћућуре-на у позадини сопственог погледа. Рукама је обухватила колена и плашила се. Пришао сам. Придржавао сам јој главу и љубио хладне, стиснуте усне.

Испод прозора њене собе је котларница. Тачно на путу до мртвачнице. Читаве зиме одвозио сам лешеве тамо. Сећам се, била је нека млада жена тог дана. Тумор ју је покидао, избио из ње, смрскоа јој тело. Њен муж је дошао с посла. Сећам се његових крвавих суза, његове пљувачке по њеним увелим длановима. Сећам се, застао сам баш ту, баш поред котларнице. Сећам се опорог мириса паре. Она је викнула с прозора

Еј, ја хоћу да ме ти однесеш тамо, знаш, кад буде време... Немој да ме даш неком другом, кажи им да те зову ако не будеш овде сад, хоћеш? Ја хоћу само ти, бићу мирна ако знам. Хоћеш да ми обећаш? Хоћеш?

Сећам се, њен глас је долазио одасвуд, из свих углова, из свих соба, из подрума, купио се као мраз по оштрој трави, јечао са крила папирних змајева, израстао са пролећним изданцима; слушао сам, ваљао се ка мени из правца луднице, режао заједно са потмулим аутомобилским моторима, истицао из зарђалих славина, ноктима сам могао да га скидам са болничких зидова док ме је усијана пара спречавала да гледам.

Сећам се, помислио сам како је смрт озбиљна институција. Како смрт обавезује.

Легла је преко мене. Прозирна, вилински лака. Прсте сам закопао у њена леђа и бутине.

Били смо на празном игралишту. Парализоване љуљашке. Окружени бетон. Пресечени тобоган. Невешто урезана имена деце које нема. Трули ветар са усалих океана. Разбијено стакло у јамама без песка. Све као посуто финим, сивим прахом. Све устајало. Поподне замрзнуто угашеним сунцем. Она је стајала на супротној страни. Седео сам и посматрао. Излазила је из себе. Ослобађала се. Свлачила. Сваки покрет био је трептај задржан у времену. Диван, као дах који се

распрскава набрекао од опојних сокова. Кидала је дугмад са своје лаке, беле хаљине. Посвећено, као да врши обред. Забацивала је главу у екстази. Напето стењала. Светли праменови косе лепили су јој се за пуне усне. Јецала је, гола у својој радости. Додиривала се, сада већ махнита и необузdana, жељна себе, жељна свог тела, рекла ми је

Дођи...

и из бетонске плоче почели су да се помаљају снопови зрелог жита, стварајући круг око нас. Класе нас је приближавало, свет се сужавао. Могућности су престајале. Ту, наспрам ње, поништио сам себе. Изузео свој облик, остао бестелесан и положен на леђа, рекла ми је

Уђи...

и стегла ме је танким бутинама, најјаче, чинећи последњи, стравични напор давања, црпећи, узимајући сав живот из себе, успостављајући своју вољу, издижући се њоме до апсолутне жеље, незамисливе, потресне, нестајући у њој, парајући њоме оно што је остало од мене.

*

Седео сам на кревету. Завршило се и она се ноктима и зубима закачила за моја рамена, сва мокра и задихана. На клупама у болничком парку није било никога. Учинило ми се да видим све оне који ту више никада неће седети. После краја света, када устану и врате се, знао сам, неће бити места за све њих. Неће.

*

Врата лифта су се отворила. Деда Милош је седео у колицима. Једна нога и прсти друге остали су му у комунистичком логору. Гангрена. Дијабетес. Туга. Каже

Гошово, Иване?

Помислио сам да није. У соби, она је изнемогло вршталала.

*

Отац и мајка су се рано пробудили да би ме изненадили. Љубили су ме и непрекидно нешто говорили, нисам чуо шта. Питања, питања, питања, а ја нисам спавао, већ сам читаве ноћи стајао поред прозора и замишљао како стражарим. Мајка је изнела тарту из фрижидера и грлила ме, отац однекуд извукао флашу вискија и скупих цигарета и нудио ме. Наједном су, у глас, почели да понављају

Гошово је, сине, гошово је...

а ја сам рекао

Нећу

и нико ништа није разумео.

*

Хтео сам да купим нешто, воће, сок, новине, нисам знао шта, по први пут сам ја долазио некоме у посету. Стајао сам тако неко време пред киоском и чудило се како нико не стаје, како сви пролазе покрај мене. Тамо, са стране, јасно се видело да је свет сасвим налик Мунковој слици. Зашиљене капи кише добовале су по плећима јутра које као да нико није желео. Збуњен, наставио сам да корачам. Без ичега у рукама.

Милош је гурао колица и застао. Сигурно бих прошао поред њега, неспособан да му се обратим, али ме је стегао за ногу, неочекивано снажно.

Немој, нема штамо више, знаш...

Из њега ми се месецима осмехивао онај блажи део света и ја сам му веровао.

Рекао сам им да сачекају да дођеш, знаш да смо причали, није било времена. Никад нема. Она је разумела. Једном си морао да одеш. И она је морала. Ја сам

је пронашао. Чим сам устао отишао сам да видим да ли јој нешто треба. Изгледала је тако... мирно. Као да нам говори да јој сад не можемо ништа. Ми, његови.

Клекнуо сам и спустио главу у његово крило. Причао је о томе како је де Гол желео да буде сахрањен у свом селу и то у присуству најуже породице. Причао је како он жели да ја дођем кад он умре зато што сам му ја као унук и да тамо свима објасним шта треба да раде и да не буду тужни. То ми је причао десетинама пута и знао сам да се овога пута труди колико год може. Подигао сам главу а уста су ми била полуотворена. Требало је да нешто кажем, да нешто урадим, али нисам могао а он је разумео. Читавог тог јутра, нас двојица смо, у сумрачном ходнику, слушали кишу.

*

Тамо, у пари котларнице, ја сам одбио да слушам. Ништа од овог света није могло да замени исечак њеног гласа док је претицао из оног прошлог, оног завршеног. Стајао сам под њеним прозором са слушалицама на ушима. Руке сам сакрио у џепове, као да ће ми тако остати више ње по њима. Са једног другог места допирало је

The medicine is all we need

To keep us away and hidden

и јасно се чуло да тај човек не пева, већ да призива, евоцира, да се не сакрива мелодијом иза свог бола већ да живи кроз њега. Шиштало је из његових груди, на свакој молској кривини се заустављао, ткао, сталожено сажимао муку поражен сазнањем о њеној неумољивости

We can only see the sunset

We never see the sunrise

а ја сам хтео довољно широк сандук, направљен за нас двоје, макар на секунд, широк као плашт гласа који

се надвио над акорде ископане из милиона гробница и
положене пред нас као коначна пресуда

In our funny little homes

We're really quite alone

We're just a sitting target

For your superiority.

Горе, на спрату, неко је затворио прозор наше собе.

Sunrise

Sunset

Нисам хтео да кренем. Помислио сам како је то једи-
ни спас. Да се укопамо у времену. Да одбијемо нама
прирођену наредбу о кретању. Да се коначно заустави-
мо. Када време изгуби сваки значај за нас, изгубиће га и
по себи. Ја то знам. Ја сам научио. Ја сам победник. Оти-
ћи ћу да јој кажем то. После сахране. Када се сви
разиђу. Када поново останемо само нас двоје.

На распараном хоризонту додирују се облаци бре-
менити страшћу.

The medicine is all we need...

Андрија Матић

МУЗЕЈ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ

*Црви, браћинијо црна, слейа и љува! – све ближе
ево вам слободноја, веселої мрївої їосїа!*

Шарл Бодлер, *Весели мрївац*

На изложбе сам почео редовно да идем када сам уписао сликарски одсек на Факултету ликовних уметности. Од тада сам барем једном месечно обилазио градске галерије, трудећи се, колико је било могуће, да пратим све битне догађаје на српској уметничкој сцени. Изложбе су биле и значајна ставка мојих путовања у иностранство: није се могло десити да негде отпутујем а да се пре тога подробно не обавестим о поставкама које ћу моћи да видим. Тако сам посетио све важне европске музеје и видео готово све што је у њима вредно. Стога сам био уверен да нема те поставке – изложбе слика, инсталације, видео рада или било чега сличног – која би ми показала нешто ново, недоживљено, неки скривени рукавац уметности који би ме обогатио или потресао или барем згадио. Још мање сам веровао да се то може десити у Београду. Међутим, управо то се десило прошлог септембра, у Музеју савремене уметности.

Била је субота пре подне. Шетао сам Кнез Михаиловом улицом, када сам на једном од огласних стубова видео плакат на којем је писало:

МУЗЕЈ САВРЕМЕНЕ УМЕТНОСТИ

Субота 17. 09. 2008.

Изложба: Wynton X

Interview with a Dead Man

Испод ових општих података био је и пропратни текст:

Јединствена прилика да упознате
обичног, малог човека
на самрти

Одмах сам помислио да је реч о плиткој провокацији, маркетиншком трику којим белосветски квазиуметници, без праве идеје, али са непогрешивим комерцијалним инстинктом, покушавају да заинтересују лаковерну публику, те сам се окренуо и продужио ка оближњој продавници, не желећи да трошим време на тако површну забаву.

По подне, читајући новине на интернету, случајно сам наишао на још неколико детаља о изложби, које сам, не погледавши читав текст на плакату, пропустио да сазнам током преподнева. Наиме, поред информација које сам већ видео, писало је да ће човек на самрти бити изложен само *од поноћи до пет сати ујутро*. То ми је деловало још бизарније. Гласно сам се насмејао и скренуо мисли на неку другу тему.

Међутим, нешто пре поноћи, док сам насумично мењао канале на телевизору и нервирао се што ни на једном нема ништа занимљиво, поново сам помислио на изложбу. Испрва сам покушао да ту мисао потиснем, говорећи себи да је то „кич који не заслужује пажњу“, али у томе, нажалост, нисам успео. Информације о уметнику (чије би име више приличило јунаку из нискобуџетног ес-еф филма или, пак, порно глумцу из осамдесетих), његовој бизарној инсталацији и још бизарнијем термину у којем су посетиоци могли да је виде непрестано су се враћале у моју свест, са много већом снагом и привлачношћу него тог поподнева.

Пошто је на телевизији програм био неподношљиво досадан и пошто ми се није спавало, одлучио сам да се ипак прошетам до музеја, који се, иначе, налази на

двадесетак минута хода од моје зграде у Новом Београду. И даље сам веровао да у музеју нећу видети ништа ново, али сам се тешио да ћу одласком на изложбу, ако ништа друго, макар прекратити време до одласка у кревет.

На улазу у музеј дочекале су ме две високе двадесетогодишњакиње, скоро идентичног изгледа. Обе су имале дугу, равну, црну косу и раздѣлак на средини. Биле су у дугим црним хаљинама, а око врата су носиле црвене мараме прошаране ситним, црним орнаментима у облику квадрата или ромбоида (то нисам успео да разазнам). Док сам од њих куповао карту, смешиле су ми се, зрачећи вештачком љубазношћу коју сам до тада виђао само код истренираних хостеса и омладине политичких странака у изборној кампањи. Једна од њих ми је дала флајер са обавештењима о изложби, док ми је друга рекла да се поставка налази на првом спрату, у просторији лево од степеништа.

Пењући се уз степенице, које су за ту прилику биле прекривене свечаним црвеним тепихом, прочитао сам текст на флајеру и сазнао да посетиоци могу не само да разгледају човека на самрти, већ и да разговарају са њим (на енглеском језику). Такође је писало да се, ни у ком случају, експонат не сме додиривати.

На првом спрату скренуо сам лево и наишао на велику црну завесу. Испред завесе налазила се црна табла на којој је, црвеним словима, био исписан исти текст који сам тога дана видео на плакату. Поред табле стајао је младић који је цепао карте. На себи је имао црно сомотско одело и белу кошуљу испасану из панталона, а на глави, несразмерно великој у односу на тело, носио је црни цилиндар, попут мађионичара на студентском маскенбалу. Пошто ми је исцепао карту, младић је поновио упозорење са флајера: рекао је да могу слободно да разговарам са изложеним човеком и да га фотографишем – без блица, наравно – али да никако не смем да га додирујем. „То је, значи, најстроже забрањено“,

казао је готово претећим тоном. „Ако покушате тако нешто, одмах ће вас избацити напоље. Значи, без пипања.“

Разгрнуо сам завесу и запрепастио се следећим призором: на великом старинском кревету, прекривеном чистим, белим чаршавом, лежао је логорашки мршав човек од четрдесетак година. Био је блед и тупо зурио у бели зид испред себе. На себи није имао ништа друго до беле панталоне и белу кошуљу са кратким рукавима. Ову складну белину кварила је само његова кратка црна коса, као и застрашујући подочњаци који су му, како ми се чинило, досезали до пола лица...

Јарко светло допирало је из неонки на плафону.

На бочним зидовима, лево и десно од кревета, била су постављена два велика екрана, на којима су се смењивале слике истог човека, у истом кревету, само из различитих углова. На њима су у први план повремено избијале очи са малим, црним зеницама, које су грозничаво трептале као код човека усред напада параноје. У горњем углу просторије, на месту где се спајају зидови и плафон, стајала је мала сива камера. Вероватно су њоме људи из обезбеђења пратили понашање посетилаца, како би могли да реагују ако неко додирне експонат – просторија је била сувише мала за физичко присуство обезбеђења, па је камера морала да одигра ту улогу.

Унутра је било још људи. Један старији господин у црном оделу стајао је у десном углу и пиљио у изложеног човека, држећи палац на бради и кажипрст на образу. Недалеко од њега, такође са десне стране кревета, била је средовечна госпођа која је са већим занимањем разгледала просторију него необични експонат. Погледом је прелазила час преко екрана, час преко зидова и само понекад одмеравала изложеног човека, ваљда да провери да ли се довољно уклапа у постављени ентеријер. Са леве стране кревета стајале су две младе девојке које су посматрале човека, пригушено се смеју-

ћи и дошаптавајући се. Не знам шта их је нагнало да дођу на изложбу, али су се очигледно добро забављале. Чак ми се учинило да једна каже: „Свиђаш му се, види како те гледа“, мада не могу бити сигуран, пошто су шапутале.

Био сам, наравно, шокиран. Не само због тога што сам посматрао изложеног човека који је заиста деловао као да је на самрти, већ и зато што су други посетиоци изражавали стравичну равнодушност, што су се понашали као да се налазе усред неке уобичајене, досадне поставке у Народном музеју коју ће већ сутрадан заборавити. За разлику од њих, ја сам кружио по просторији и трудио се да не гледам ни у шта посебно, најмање у човека на кревету. Веровао сам да ћу једино тако сачувати присебност.

Прошло је десетак минута а понашање посетилаца није се променило, па сам помислио да човек можда ипак није близу гроба, да је можда све то заиста трик којим уметник покушава да, у време напредних технологија и сензационализма сваке врсте, остане аутентичан. Да је другачије, закључио сам, људи би се макар мало изненадили, не би се понашали тако равнодушно. Стога сам отишао на леву страну и загледао се право у изложеног човека.

Човек је углавном зурio у зид испред себе. Само понекад би начас погледао људе који су га посматрали, после чега би се, без посебне реакције, враћао у првобитни положај. У једном тренутку поглед му се зауставио на мени.

Било ми је непријатно, те сам брзо скренуо поглед ка екрану. Међутим, са екрана су ме, са још већим жаром и продорношћу, гледале исте страшне очи, увеличане двадесет пута.

Потпуно збуњен ситуацијом у којој сам се нашао, спустио сам поглед ка својој торбици и почео по њој да пребирам, као да се унутра, тобоже, налази решење за ову неугодност. Престао сам тек када сам крајичком

ока приметио да човек поново зури у зид испред себе.

Убрзо су у просторију ушли нови посетиоци. Младић у псеудоавангардном издању (кожне црне панталоне, пругаста кошуља, старке, шатирана коса, пирсинг на носу и обрвама) посматрао је човека равнодушно, повремено и са јасним изразима досаде, као да га је неко силом натерао да дође у музеј. За њим су се појавила два престарела металца у црним уским панталонама, црним мајицама и „вијетнамкама“, који су реаговали сасвим супротно: смејали су се, гурали један другог и показивали ка изложеном човеку. С времена на време снимали су га мобилним телефонима, из различитих углова, а онда су, прегледајући снимке, један другом говорили: „Какав лик! ’Де ли су га само нашли? Кажи, тотални мрак!“ Осим њих у просторији су били и фотограф, камерман и лепа новинарка коју сам, иначе, виђао у емисијама једне београдске телевизије. У њиховим реакцијама није било ни досаде, ни бучног изражавања задовољства, нити било какве друге емоције. Фотограф је педантно фотографисао из различитих углова, камерман пажљиво снимао, стојећи у ћошку недалеко од мене, док је новинарка хладнокрвно записивала белешке у роковник и бацала спорадичне погледе ка будућем мртвацу.

Након више од пола сата схватио сам да се нико од посетилаца није упустио у разговор са човеком. Људи нису знали енглески језик или им је било непријатно или нису ни прочитали да постоји таква могућност. Ја сам добро знао енглески, но нисам смео да учиним тако радикалан корак, пре свега због бојазни да ћу пред другим посетиоцима изгледати чудно, али сам се, да будем искрен, прибојавао и онога што бих могао да чујем у разговору са човеком, нарочито после оног његовог продорног и непријатног погледа.

Тада се, међутим, у мени пробудила нека луда храброст која ме је ослободила да све сагледам другачије, да макар за тренутак престанем да зазирем од сопстве-

них страхова и мишљења других људи. Увидео сам да је то јединствена прилика да разговарам са неким на самрти, да покушам да осетим како је то бити близу ништавила, да чујем какве се мисли тада јављају, да проникнем у мотиве човека који је пристао да постане музејски експонат – да, на крају крајева, сазнам да ли је он заиста на самрти.

Но, то је било само на тренутак, после којег је мој кукавичлук превагнуо. Закључио сам да бих разговором насео на смишљену провокацију и тиме уништио стаж искусног посматрача који сам годинама градио. Мислио сам и о људима око себе. Видео сам како с подсмехом гледају изложеног човека и замишљао како би мене гледали када бих се одважио да приђем кревету и кажем: „Excuse me. May I introduce myself? My name is...“

Одустао сам. Још једном сам погледао човека, који ме овога пута није регистровао, а затим сам, уз још неколико људи, изашао из просторије.

На путу до куће нисам размишљао о изложби. Очигледно сам био под дејством једног од оних одбрамбених механизма који су маскирали моје недостатке, говорећи ми увек оно што сам желео да чујем. Ти моји невидљиви заштитници с временом су достигли савршенство, па су се, ето, јављали и пре него што би мој прорачунати мозак зазвонио на узбуну.

О свему сам почео да мислим тек када сам ушао у стан и пошао на спавање. Тада сам осетио такав стид да сам скоро заплакао, јер коначно сам схватио да све оно за шта сам веровао да представља мој таленат, укус, знање – да све то може бити прогутано у једној јединој секунди; да су све то вештачки наталожени слојеви иза којих долазе ароганција, поквареност, снобизам; да је и најмањи здрави део у тој гадној мешавини увек бивао унакажен страхом од гомиле. Постао сам свестан још нечега – да сам на изложбу, упркос свим накнадним објашњењима, отишао јер сам хтео да посматрам

човека на самрти. Хтео сам да се наслађујем чињеницом да ће он ускоро бити мртав, а да ћу ја живети и моћи сутра да причам како сам видео нешто ново, атипично. И нисам размишљао о узроцима његовог самртничког стања, о његовој евентуалној болести или о томе како се осећа, шта му пролази кроз главу, док га препотентни војери посматрају по музејима. Јер ја сам, у ствари, био мртав, као и други људи на изложби, наша људскост била је уништена, а човек на самрти једини је био жив.

Не могавши да поднесем стид који ме је преплавио, одлучио сам да се вратим у музеј и извиним се човеку за сваки секунд који сам провео поред његовог кревета. На брзину сам се обукао, а онда излетео из стана. Претходно сам погледао на сат и видео да имам још само десет минута до затварања изложбе.

Када сам ушао у музеј, задихан од брзог хода и повремениог трчања, више није било оних девојака на улазу. Појурио сам уза степенице, верујући да су се сви преместили у горњу просторију, али сам на спрату могао да видим само неколико људи у мајицама и фармеркама, како са зида скидају екране. Кревет је, наравно, био празан. Упитао сам их шта је са човеком који је ту био изложен. Одговорили су ми да немају појма, да је њихов посао само да размонтирају опрему, а да за све друго треба да питам њиховог шефа. Шеф, разуме се, није био у музеју. Затим сам се вратио на приземље, где сам у портирској кабинџи, десно од степеништа, пронашао неког старијег човека који је на папирнатој салвети доручковао хлеб и сардину из конзерве. Он ми је мирно, преко залогаја, рекао да је изложба завршена, да су сви отишли кућама и да ће, ако одмах не напустим објекат, позвати полицију.

Кући сам се вратио у још горем расположењу него када сам изашао. Нисам могао ни да спавам, ни да гледам телевизију, нити да телефоном позовем неког пријатеља и у разговору са њим победим очајање. Уме-

сто тога укључио сам компјутер, решен да на интернету потражим било какву информацију о уметнику и његовој изложби. Лако сам пронашао његов званични сајт и на њему одмах приметио одељак посвећен изложби. Ту је писало, у само две реченице, да је човек-експонат, наводно, неколико месеци раније оболео од AIDS-а, будући одавно заражен вирусом HIV, те су му лекари прогнозирали скору смрт. Такође сам прочитао да је изложени човек – изузев информације о болести, нисам пронашао ниједан податак о његовом животу, чак ни његово име – потписао са уметником некакав уговор, по којем новац од продаје улазница иде његовој породици. Посебно ме је изненадио податак да је фамозни Wynton X нико други до један млади уметник из Београда, а не декадентни белосветски провокатор, како сам мислио до тада.

Након тога искључио сам компјутер, легао у кревет и у њему, будан, остао до раних поподневних часова. Од тада нисам отишао ни на једну изложбу.

Немања Раичевић

ПРОЛАЗНИЦИ

Стајао сам са рукама у џеповима, и гледао мачку која се лењо шетала по градилишту где је некад била и наша стара кућа. Попела се на нахерену гомилу бетонских блокова и почела да лиже шапе. Недостајала јој је само власница са бокалчетом млека, можда у виду неке непредвидљиве бакице с косом повезаном у старинску мараму, попут оне коју је и моја бака некад носила, док су овде још били сокаци, зова, и старе куће с високим таваницама.

Падала је киша. Као из приче у којој неко неког чека. Али ја нисам чекао никога, бар да то знам. Само сам стајао ту, на киши, са мокром капом и рукама у џеповима, пред разваљеним улазом на пусто градилиште ограђено жицом која је деловала суморно и свирепо. Опет је нестало уличног светла. За десетак минута опет ће се појавити, светлеће неко време, па се опет угасити. И тако до јутра, претпостављао сам. Да ми је неко рекао да ћу баш на овом месту размишљати једном о ритму уличне расвете.

Било је време да пођем.

У овом крају, који и сад зовем нашим, некада су биле све саме куће на лакат, велике, преживеле из неколико ратова, конфискација, национализација, заједничких станара, свадби, и породичних трагедија, куће с вртовима, и баштама иза њих, вишњицима и прозорима на улици. Свега тога сада више нема. Наш крај је сада једно велико градилиште.

Као једну од својих особина, понекад – то, ваљда, зависи од онога ко ме пита, иако, не могу да се сетим кад ме је неко питао нешто слично – наводим да никада нисам патио од вишка осећајности. Ипак, када сам био

дечак, волео сам да пишем и цртам. Цртеж Дон Кихота, заробљеног у кавезу, толико дуго сам чувао, да сам на крају и заборавио на њега. Имао и сам и једну својеглаву сијамску мачку, без сталног имена, са којом сам понекад разговарао. Писао сам приче о дирљивом пријатељству свемираца са одређеним дечацима из предграђа. Волео сам и врбе. Понекад бих био у стању да од једне гранчице у руци замислим читаве ликове, који су у том мом новом свету, лако постајали сасвим нови историјски и књижевни јунаци. Тих дечачких дана, са врбом у руци, мењао сам свет, границе континента, исходе ратова, судбине хероја, и улоге Дон Кихота, Модиланија, Сократа, Атлантиде, и Бијанта, мењао их лако, на путу од школе до куће.

А сада сам опет ту, са мокром капом на глави, полако ходајући по киши, већ дуго без врбе и оловке у руци, и даје поред градилишта, које на овој киши изгледа као рушевина. Мислим о оној мачки са градилишта, о светлима која се пале, гасе, о прошлим врбама. О свим тим старим кућама мога детињства, о људима који су их настањивали, укључујући и себе, не мислим. О, да, ја их се сећам, сећам се прве сусетке, госпође Олге, која је лети пила вишњевачу поред прозора, малог пса, кога смо ми деца отхранили на сокацима, баке како припрема гнезда за Ускрс, али не мислим о томе. Не заправо. Не истински.

Ходам, мало погурен – неудобна дрвена столица на послу одговорна је за то, као и одсуство жеље за вежбањем. Мој посао је да, путем телефона и интернета, саветујем купце пуне недоумица и проблема у вези са производима једне стране компаније звучног имена, која је прошле године добила престижну награду за рекламну кампању, и истовремено била оптужена за искориштавање дечије радне снаге у земљама трећег света (који је у мом врба-свету некад постајао једна снажна и напредна империја, која је само са својим праведним устројством поразила континент који ју тако дуго тла-

чио). На послу, пуно седим, мало размишљам, и време брзо пролази. Једна колегиница, несвршена правница, која још увек сања о правој љубави, рекла ми је да ми завиди због тога. Она, рекла ми је, скоро да више не може да издржи. И чини јој се како све ово нема краја.

Мора да овако погурен, с рукама у џеповима, и мокром капом, у овој неодређеној шетњи по кишном полумраку градилишта, изгледам прилично јадно.

Она, коју бих и сада могао назвати својим најбољим пријатељем, рекла би можда, у оним данима, „изгледаш као неко коме не бих дозволила да ме части пићем, већ као неко кога треба частити пићем“. Некад је волела да пије, и да се смеје. Никада није била зловољна и злобна, чак ни када јој се спавало, или кад је била мамурна. Умела је да прича приче из стварног живота, које су, по неумољивој поетици расплета, подсећале на литературу. Као она, о њеном пријатељу, „дечаку са зеленим очима“, како га је звала, који је из никад довољно јасних разлога, почео да узима хероин, и завршио потпуно сам, фотографишући Месеца. Била је скоро сигурна, рекла ми је, да му је требало само више љубави. Заљубио сам се у њу давно, толико давно да ми се чини да сам много старији него што јесам. Волела је Марка Ротка, птице и спорт, била је лепа и весела. И данас се сећам (али не мислим о томе – не заправо) како сам био поносан на њу, када је једног од последњих лета детињства, била једна од ретких која се усудила да скаче с високог гребена у море, перфектно изведеним ластиним репом.

Причала ми је о чудесном свету птица, изговарајући латинске називе без препотенције, а ја сам њој усхићено говорио о светионцима Вирџиније Вулф. Разумели смо се, и слушали – волели смо се, и изгледало је да је све толико важно и тачно. Заједно смо гледали кроз прозор, чија се сенка види на Хуперовој *Rooms by the Sea*.

Телефон звони двадесет и шести пут, бројао сам. На овој слабој киши, тај звук је као нека шала. Не морам ни да погледам телефон. Знам да је то она звала. Љута

је на мене, између осталог, и што сам отишао у „неком јебено недореченом правцу“, како је рекла, на дан мог рођендана. Све је почело, опет, од прања судова. Пеглање и прање судова у нашем браку појавили су се као озбиљни проблеми. Једном, чини ми се давно, док још нисмо имали полицу у дневној соби, покушао сам да се нашалим ставивши на десктоп нашег рачунара репродукцију Пикасове *La repasseuse*. Али, Пикасова жена која пегла, није јој била духовита – „опсцено“ је била реч која се чула више пута. Затим, она има свој систем прања судова, и врло је незадовољна када ме види да га не спроводим. Посебно, ако ме у томе ухвати док је она за даском за пеглање. Ни ја сам не могу да разумем како скоро сваки пут заборавим да судове прво потопим (тима и уштедим). Могуће је да ме понекад збуди и злослутни звук пегле. О деци ретко кад причамо. На неки начин, време нам брзо пролази, и то стално споразумно остављамо, за неко „касније, кад буде боља ситуација“. У међувремену, стално се појављују текуће ствари и питања, која треба решити, и чини се да је у питању бескрајна, и делима недостижна поворка. Ретко и попијемо вино за вечером. Када се то и деси, она тада, са уснама црвеним од вина, почиње причу о деци, птицама, мајчинском инстинкту, времену које пролази, о несигурним временима у земљи разорене економије и уништених система вредности. Помиње тада и нашу љубав, једини спас за обоје, сигурност да ћемо ипак имати децу, говори о дечаку Алекси, и девојчици Александри. Загрлимо се тада, чудновато, као да се тешимо, и понекад, водимо и љубав, а ујутро, нико ништа не помиње.

Чувамо се за боље дане, сложили смо се око тога. Случајно сам видео нацрт њеног писма, које се спрема да пошаље председнику владе. Копирао сам га, и нисам јој то рекао. То је моја тајна, као што она има својих (ко је у моје име послао причу на конкурс за необјављиване ауторе до 35. година). Ово је, између осталог, „забринута грађанка“, како се потписала,

написала.

„Да ли ће моје двоје деце, и њихови вршњаци, дочекаати почетак свог људског сазревања у земљи у којој је, бар у већој мери, учињен крај легализованој корупцији, владавини похлепе маскиране идејама, осином примитивизму политичара који никада нису читали Хану Арендт, и који трагикомично поверење сопственог народа користе за задовољење сопствених ниских и малих страсти, за збрињавање рођака и љубавница, и одласке у луксузне хотеле. Да ли ће престати безочно поигравање егзистенцијом милиона грађана, у име шпекулација недовољно промишљеном историјом, и манипулацијама олако схваћеном будућношћу, зарад интереса монополиста и страних банака. Хоће ли се учинити крај владавини неодговорног приступа образовању, клими духовног инфантилизма, страха од талента и успеха, и занемаривања мисаоних и интелектуалних ресурса нације. Када ће престати институционализовано флертовање са било којом врстом ксенофобије, са промоцијом једнообразности, толерисање насиља, агресивности и екстремизма, у било ком облику, и према било коме. До када ће примитивизам бити представљан као накарадни облик традиционалних вредности, паланачки дух, бити уздизан изнад космополитског, а медиокритети и хипокризија представљени као модели успеха и начина живота. И када ће, већ једном, уследити крај усмераваног лутања у погледу суштинских вредности цивилизованог и хуманог друштва, опште промовисаној лажи о томе који су истински приоритети достојанственог и уређеног живота, а почети храбро и несебично сучељавање са недавном прошлошћу, и сваком од нас у њој?“

Не, сигуран сам да када смо причали о тим „бољим данима“, она није мислила на остварење ствари из писма забринуте грађанке, већ само на то да имамо бар мало веће плате.

То ће се десити ускоро, требало би да напредујем на послу, самим тим, имам и удобнију столицу. За неких

двадесетак година, отплатићемо и стан. Имаћемо више времена за нас, шта год то значило. Њу то, некако, увек умири. И мени та помисао прија, на један неодређен начин. Као обећање да ћете се једном вратити на место где вам се чини да се сећате да вам је било лепо. Пожелим, понекад, да опет нацртам њен портрет, као што сам радио у данима који су прошли. Рекла ми је једном да их све још увек чува. То је било за време једне од вечера са вином – када не пијемо вино, она инсистира да причамо како смо провели дан, да ја никако не читам за столом, да TV буде искључен. Причамо, али пуно тога и не помињемо. На пример, ја јој не говорим како сам за време паузе десет минута држао главу испод млаза хладне воде, а она мени не говори како редовно посећује сајт *Tiffany & co*, и гледа смарагдне огрлице које вреде више од пензионог фонда наше земље. Ја јој не говорим да понекад аплицирам за послове у иностранству, а она ми не говори како одлази понекад да се нађе са једним адвокатом, једним од њених прошлих удварача. Ипак, показало се да су и такве приче за вечером, у којима не говоримо све, боље од тишине.

Ни овај пут се нећу јавити на телефон који звони, и звони. Она је сад љута – знам да је купила две боце белог вина које волим. Видео сам и да је тражила рецепте за пилетину са брусницама на интернету. Све због мог рођендана. Мој одлазак, са сопственог непланираног рођендана („идем да се прошетам по киши“, рекао сам јој) када је већ одлучила да кува, сигурно ју је наљутио. Можда ми је купила и поклон. Прошли пут сам добио Ешерову монографију. Испод *Bond of Union*, написала је „BT“. Волим те.

А ја и даље ходам. Не памтим када сам хода оволико, откако више не путујемо, и не обилазимо музеје и престонице Европе. Телефон је престао да звони („телефон је једнако звонио“, рекла би бака, некада) и оставио је за собом неку празнину у звуку света. Пазим чак и да се не накашљем. Прехладићу се, сигурно, с том

мокром капом на глави, и онда ће ми она доносити чај у нашу спаваћу собу без телевизора (једва је пристала да га имамо и у дневној соби). А онда ће доћи вечера, судови, веш, наша два тела у кревету, *Untitled*, тишина. А ако врата буду отворена, моћи ћу у дневној соби да видим слику коју смо добили за венчање – слику зиме, из једног давно несталог света, који се испоставио сигурним као Херенди порцелан, који је бака, на крају, ипак морала да прода.

Ципеле не пропуштају воду. Гледам своје ноге како корачају полако, смирено, у тим неудобним, али водотпорним ципелама. Могле би то бити било чије ноге. Како би изгледале на слици? Или бар фотографији. То су моје ноге, мислим, не без неког изненађења. Ципеле смо купили заједно. Она ме је касније честила и сладоледом, па смо шетали градом, у некој напетости, и ишчекивању. Чинило се да смо обоје једва дочекали да се вратимо у двособан стан у новоградњи, који обоје зовемо "кућа". Продавац који нам је продао ципеле био је претерано сервилан. Она ми је касније рекла да сигурно има дечка који га занемарује. Одувек је волела приче. И била пуна разумевања према сервилним продавцима, трафиканткињама са сувише јаком шминком, девојкама које се смрзавају на пијаци. Радити са људима није једноставно, и врло је лако мислити да је прави приступ нешто што је заправо потпуно погрешно. Она је једном, после једне од вечера са вином, и плакала због нечег сличног што јој се десило на послу. Не сећам се тачно шта је било по среди. Враћала се непрестано на то да не разуме људску суровост, питала ме очајно и љутито зашто је улица Учитељице Леонтине Краус непрестано раскопана, и зашто Учитељице Краус нема у читанкама. Требало је да је пољубим тада, не само зато што никада нисам пољубио некога ко плаче.

Осврћем се око себе, морао бих већ једном да скинем ту мокру капу. Ходајући, вратио сам се на почетак улице свог детињства, ритму уличне расвете. Чак је и ма-

чка поново била ту. Мала и мокра, али нимало тужна није изгледала. Све је изгледало исто, и ја сам био сметен. Мислио сам да се нешто као несвесни повратак на почетак заправо не дешава, да је само метафора.

А тада, читави призори у задивљујућој јасноћи, указују се преда мном, без најаве, као пред кривцем који је учинио све да буде ухваћен, а опет, искрено је изненађен таквим развојем догађаја.

Да има врата овде, оних метафоричних, чуло би се како се отварају. Седели смо у врту. Наш крај је у пролеће пун цвећа, зове, белог багрема. Бакине руже, и лале, скоро да нас опкољавају. Са улице се понекад чује неки повик, неки лавеж, неки удаљени звук аутомобила. Стара црвена капија нас раздваја од свега тога; из пољске кухиње миришу млади кромпирићи, и сос од мирођије. На сточићу од трешњиног дрвета, на хекланим подметачима, стоје две флаше хладног пива, са којих се цеди вода, и илустрована енциклопедија птица. Она се тада, поверљиво и благо, нагне према мени, и спусти бакиног омиљеног мачора из крила. Каже ми, држећи ми за образе, са великим осмехом, на свом лепом лицу.

Слушај, ја хоћу да одемо заједно да видимо ноћне галебове, и удварачки плес блуна на Галапагосу...

Колико дуго нисам мислио на њу, заиста мислио, на ту срећу. Па ја сам је заборавио, иако сам је се сећао, помислих са чуђењем, које, веровао ја или не, пређе у неку врсту радости.

Као последицу тог осећања, које ми без претеривања надима груди, покушавам да довабим мачку с кишног градилишта. Али, она побеже оног тренутка када сам проговорио. Постоје разумевања која су могућа само у тишини, помислио сам радосно. Снаћи ће се она већ. И без мене, и без имагинарне бакице са почетка свега.

Стојим тако, вероватно осмехнут, неколико тренутака у којима се дешава више него неких претходних година. А онда пођем. Само, овог пута нећу се враћати на почетак, јер, сада бар, мислим да нема ни краја.

Када стигнем до лепо осветљене улице назваћу моју супругу. Знам да ће бити срећна, иако то неће одмах показати, и правиће се љута. Али, ох – то није ни важно. Неће бити важно ни ако не буде разумела оно што ћу покушати да јој кажем уз рођенданско вино, ни ако се не сети Галапагоса. После дужег времена, осећам да бих могао и да се нашалим. На пример, у вези са смарагдима из Тифанија. Она би ми, у свом стилу, могла узвратити имитирајући моју гестикулацију, када јој, уз вино, објашњавам нешто што ми се чини јако битно.

Слушам своје водоотпорне кораке у свету који није ништа другачији, осмехујем се, и скидам мокру капу. Ретки пролазници на киши заобилазе ме у широком луку.

Слободан Бубњевић

ПЛАМЕН

Тачно у десет сати и три минута првог марта, Андреј је ушао у подрум зграде број 9 у улици Бориса Давидовича. Имао је код себе кутију цигарета, гумене рукавице и лепљиву канту, пуну бензина. Прво је пажљиво поливао бензин по поду од уских неправилно истесаних багремових летви, а потом и по дрвеним закатанченим оборима у којима су станари зграде чували своје бицикле, картонске кутије од телевизора и усисивача, заборављени намештај и каце за купус непријатног пролећног мириса. Када се уверио да је читав подрум добро натопљен горивом, празну канту за бензин ставио је поред шест сличних у углу подрума – оне су припадале станару Милану Д. који је живео на четвртом спрату и бавио се препродајом нафтних деривата. У десет сати и пет минута, Андреј је запалио цигарету, дланом гасећи шибицу. Пошто је повукао два дима, окренуо је филтер цигарете ка поду и завукао је у пукотину између две дрвене летве. Пукотина је била удаљена четири метра од улаза у подрум и метар од спољашњег зида. Андреј је успео да увуче цигарету у пукотину вертикално, тако да ју је раван пода секла тачно на месту где се спајају филтер и цигаретна туба, после чега је напустио подрум.

У десет сати и осам минута, Милан Д. устао је из кревета и гледајући своје лице у огледалу, установио је да његов живот више нема никакав смисао. Спавао је обучен претходне ноћи, па се ритуал јутарњег буђења свео само на двоструко умивање хладном водом. Бришући лице, изашао је из купатила и равнодушно испустио мокар жути пешкир на под дневне собе. Из фиоке

скупоценог радног стола од тисовог дрвета извадио је недавно очишћену италијанску берету и кутијицу са белим прахом. Ушмркнуо је неколико зрнаца у носну дупљу, а драгоцени остатак, само прстом утрљао у десни и језик. Кокаин му је обично давао снагу, али га је нагонио и да размишља о животу као о цистерни из које непрестано истиче гориво. Тог јутра је решио да коначно установи количину која је била преостала у његовој цистерни. Обукао је кожну јакну, ставио пиштољ у џеп, а затим изашао, остављајући стан незакључан. Испред улаза у зграду, сео је у црвени, спортски аутомобил и док је окретао кључ у брави, угледао је црнокосог човека како прилази контејнеру пред зградом и у њега убацује свежањ некаквог гуменог материјала. Аутомобил је био у покрету и Милан га је већ извео на десну коловозну траку, када се упитао шта би то могло бити у рукама црнокосог пролазника. На основу немалог животног искуства могао је да закључи како непознати човек у контејнер убацује рукавице, сигуран знак да се ради о каквом злочину, али Милан се није замарао таквим закључцима. Вратио се на своје мисли о цистерни – гориво је код разних људи истицало различитом брзином и што је убрзање при протоку горива било веће, живот је био вреднији живљења. Ако би претпоставио да у неком тренутку живота једне особе гориво истиче брже него у другом, излазило је да је тај тренутак вреднији и узвишенији. Можда, чак, и ближи Богу. Дакле, закључивао је Милан (док су му неуронски завршеци у можданој кори били подвргнути кокаинској лавини електричних импулса), што је већи проток горива, тренутак је драгоценији, а ако проток порасте на бесконачну вредност – живот се сажме само у један тренутак потпуне нирване.

У десет сати и тринаест минута пламен Андрејеве цигарете у подруму стигао је до свог дна. Тој врсти цигарета потребно је осам минута да сагоре од врха до фил-

тера и кад је ово време истекло, багремова даска натопљена бензином планула је налик паљењу плина на штедњаку – брзо и снажно. Пламен је букнуо, ширећи се подрумом. Ускоро, за само пар минута, горела је цела зграда број девет у улици Бориса Давидовича. У то време, Милан је већ био довољно далеко да не чује и не види ватрогасна кола како се збијају по коловозу испред његове зграде. Андреј, пошто је убацио гумене рукавице у контејнер, обишао је црвени, спортски ауто који се испаркиравао на коловоз и дијагонално прешао улицу, а сада је већ седео у малом кафеу преко пута запаљене зграде – испијајући кафу са млеком, кроз излог је могао да види како ватрогасна бригада по улици развлачи дебело црево за воду. Раширених зеница посматрао је своје дело. Пламени језици већ су избилjali на прве спратове, а ватра, огледана у његовим очима, бацала је своју врелу сенку негде дубоко унутра, у њега. Удахнуо је дубоко, затворио очи и сасвим задовољан собом, отпио гутљај кафе. Сенка пламена давала је виши смисао живљену – један нарочито редак, прометејски осећај.

У десет сати и осамнаест минута, на сасвим другом крају града, Милица је изашла из свог купатила. Навлачећи панталоне од плавог сомота, проширене при дну ногавица, зачула је необичну буку у суседном стану. Очигледно је у питању свађа, помислила је Милица док је закопчавала зип панталона, чији се срчasti гурач упорно заглављивао. Свађа у суседству бивала је све бучнија и док је Милица кретала у кухињу да попије кафу пре одласка на посао, могла је да чује како лете комади намештаја уз вулгарне узвике који су се сасвим јасно могли разабрати. У међувремену, у стану њене комшинице, стајао је Милан са италијанском беретом и своју девојку по навици називао курвом. Наравно, увиђао је Милан пратећи нишаном пиштоља девојчин лик, живот само треба претворити у тренутну експло-

зију и вечно блаженство је постигнуто. Минут касније испалио је први, а потом и други метак у доњи део грудног коша Милицине комшинице.

У десет сати и двадесетједан минут четири млаза воде гасила су пожар без видљивог успеха. Ватра се неумољиво ширила зградом, од подрума, спрат по спрат, из ходника уз степенице, хранећи се милилитрима кисеоника који су ненамерно избијали кроз рупе на праговима станова, кроз милиметарске процепе између врата и дрвеног рама, кроз пукотине металних врата на лифту. Пламен је гутао сав тај ваздух усисавајући га пред собом. Куцао је на дрвеним вратима станова, секунд тишине, а потом као тајфун улетао у предсобље кидајући чивилук са пролећним јакнама, ломећи кишобране, подижући тепих испод кога је прашина излетела ван стана кроз покидана врата. Остајали су отопљени ђонови на ципелама у ходнику, спржене тапете и дим у толикој количини да је један кубни центиметар ваздуха садржавао три четврти димне чађи. Пламен је настављао даље упадајући у дневну, спаваћу, дечју собу, кухињу, пробијајући се налик на рониоца који израња на површину до онога што га је одржавало у животу – излазио је на прозоре, по дах ваздуха. Силицијум у окнима се топио, дрвени прозорски рамови пуцали су под притиском, отопица полиестерске завесе сливала се ка поду. Пламен, кружећи попут змаја, ударао је у прозоре. Најзад, једно окно није издржавало притисак и пуцало је ширећи лавину, а затим и други, и трећи прозор упадали су у стан. Ваздух је био досегнут, и настала је ватрена ерупција. Комади стакла бивали су увучени у стан и летели су кроз ватрене огриске, а пламен окупан ваздухом подизао би се и као змај кретао ка отворима у зиду, где су малочас стајали сада почупани прозори. Но, пламен није могао напоље – вирнуо би кроз прозоре само на тренутак, а одмах затим узмицао пред млазом воде која је долетала споља. Лагано се

повлачио ка ходнику, док је вода, црна од гарежи, подизала димну завесу у целом порушеном стану.

У десет сати и двадесет и пет минута, после првих пуцњева, Милица је телефоном позвала полицију. Била је уплашена и сасвим неразумљива дежурном полицајцу који ју је молио да понови своју адресу. Полицајац на дежурству, мамуран и неиспаван тог јутра, са гласом који је требало да улива поверење, замолио је Милицу да остане прибрана – рекао је како патрола већ путује ка њој и посаветовао је да пажљиво провери јесу ли улазна врата закључана. Спуштајући слушалицу, Милица је чула још један туп пуцањ и звук налик на обарање столице. Завукла се под кухињски сто са ножем за хлеб у рукама, посматрајући како јој подрхтава колено у плавим сомотним панталонама. Из суседног стана више није допирала никаква бука – Милан Д. је већ био убио своју бившу девојку, а потом и себе. Из даљине је допирала сирена полицијске патроле, а Милица, несвесна расплета догађаја у комшилуку, била је погођена некаквим неразумљивим блаженством које јој је отупљивало чула и чинило простор празним, безвременским. Тај карактеристични мир доживљавала је и раније – две године унатраг, редовно ју је захватало истоветно блаженство током ноћних бомбардовања Београда. Сада је осећај трајао свега десетак минута и прошао је када је почела лаконски да одговара на питања инспектора у цивилу, кога је дотад, док је била захваћена блаженством, видела само негде у дубини, далеко у простору, а још даље у времену. Када ју је необични мир напустио, тада се и сетила да већ касни на посао.

У међувремену, ватрогасци су у десет сати и тридесетчетири минута са крова ушли у запаљену зграду. Једно црево са водом било је попето на кров и из њега је пуштана вода која се сливала низ степенице. Зграда је

имала девет спратова, а пламен се у том тренутку већ био подигао до петог, претходно рушећи стан за станом. Два ватрогасца газила су кроз четири центиметра дубок слој воде трагајући за преосталим људима. Проверили су све станове, и никог од заосталих станара није било на горњим спратовима, све до стана број 27 на седмом спрату. На улазним вратима овог стана била је постављена „К“ брава и било је немогуће ући у њега, јер се ова врста браве не може обити. Ватрогасци су зато, са маскама за кисеоник, наизменично ударали сечивима својих секира, покушавајући да полуме врата. За мање од минут на доњем делу врата начињен је отвор кроз који су ватрогасци ушли у стан и у њему пронашли петогодишњег дечака забављеног пућењем сопствених усана. Пошто су проверили затвореност свих прозора, двојица ватрогасаца кренула су назад у ходник. Један од њих износио је дечака са влажном марамицом преко лица, док је кроз отвор на вратима куљао бео дим из ходника. Ватра са петог спрата као да се осврнула и кренула степеницама увис, ка омањем следовању ваздуха из дечаковог стана – за мање од минута доћи ће до отвора на вратима. Требало је да ватрогасци пре ње прођу кроз разбијена врата, истрче до степеница у ходнику и пењући се спрат по спрат, пре ватре стигну до крова. Ватрогасац који је носио дечака чуо је свог колегу како му довикује.

– Трчи, Митре, сувише је вруће. Стан је пун ваздуха!

Никола је ушао у кафић у близини свог посла тачно у десет сати и тридесетседам минута. Како то обично чини, наручио је кафу са млеком и сео за сто до прозора, ширећи новине. Нимало узбуђен због потресних политичких вести, разлиставао је своје мисли, установљавајући да нимало није задовољан собом. Имао је двадесет седам година, преживео је разна чуда како их то већ један, чак најобичнији, грађанин може доживети у Србији, и био је помало растерећен од света око себе,

али није био срећан. Био је страховито усамљен, иако је имао доста пријатеља, још више пријатељица, а како се олако заљубљивао, имао је иза себе и неколико трзавичавих афера, али ниједну озбиљну везу. Но, најболнија од свих чињеница била је његова неприродна потреба да и поред крајње учмалости свог љубавног живота људима приповеда своје измишљене љубавне авантуре. Одавно је био свестан ове своје мане, као и већина његових пријатеља, но о томе се није отворено разговарало. Пријатељи му на његову митоманску црту никада нису указивали. Прогласити неког лажовом није мала осуда, а Николи је, по општем мишљењу, било сасвим довољно што у његовом животу нема љубави или бар, везе да је надокнади. Будући по свом схватању частан момак, Николу је повремено мучила сопствена митоманија и мора се признати, трудио се да смири своју уобразиљу и страст ка лажним доживљајима по лифтовима, аутобусима и клупским клозетима, да прекине лаж. Док је размишљао о томе прелиставајући новине, чинило му се да ако најзад престане са митоманијом и лажима, тада ће бити решен и његов проблем са женама. Нажалост, обећање дато самом себи ретко се одржи, осим кад постоји довољно лукавства да се унапред усклади обећање са одржавањем.

Ватрогасац Митар је тачно у десет сати и четрдесет пет минута упртио дечака на леђа и потрчао за својим колегом низ ходник. Дим је бивао све гушћи, а топлотни таласи су га ударали кроз гумене чизме. Јаки ударци и фијук говорили су да се пламен већ био пробио на шести спрат и на тренутак бојажљиво, прамен по прамен, излазио је на седми, меркајући плитку воду која је испаравала брзином којом се сливала низ степенице. Почело је истрчавање. Митар у трку види доњи степенек обливен водом, иза њега је остало седам корака од стана 27, а до степеника само три. Први корак, дечак загриза сада већ сасвим суву марамицу и покушава да се

накашље. Други корак, Митар стеже дечака за надколенице. Трећи корак, дечак угледа како се врата на стану број 29 подно степеница изненада отварају. Замрзнута сцена – на вратима стоји бакица у белој спаваћици, Митар пружа руке напред узвикујући „Не!“ дечак укоченим погледом последњи пут види своју комшиницу Марту. Пламен, надхват бујице ваздуха из провртеног стана тек пробуђене бака Марте, брже од метка испуњава цео ходник и стиже до стана 29. Тренутак вакуума – ваздух у бекству пред пламеном, исисани кисеоник, пламен заузима простор налик на клип у мотору. Под притиском од пет хиљада килопаскала Митар и дечак полећу ка зиду и потпуно угљенисани лете кроз пламен који је већ усисан у стан 29. Њихови спаљени скелети остају загрљени на самом дну степеница. Спржена бака Марта на пламеном таласу удара у орман са ципелама у свом стану. Митров колега Петар осврће се са водом поливеног четвртог степеника и одолевајући ударном таласу устрчава уз степенице. Остаје жив два корака испред бујице ватрене смрти. Умире три године касније у свом кревету од цирозе јетре, сам, напуштен од породице, сахрањен као алкохоличар, без почаста које доликују једном храбром ватрогасцу.

У десет сати и педесет минута Никола је отворио пету страну једног београдског дневника где се под крупним, претенциозним насловом „Балкански пиромани опет распирују ратове“ давао коментар политичке ситуације у земљи. Подигавши поглед од текста са пречестим новинарским општим местима, Никола је угледао свог необичног друга Андреја како улази у кафић.

– Хеј, нисам те видео месец дана, где се то смуцаш? – узвикнуо је Никола, док је Андреј седао за сто, са муком прикривајући незадовољство због овог неочекиваног сусрета.

– Ту и тамо – одговорио је Андреј. Наговештени разговор двојице школских другара који су се већ годинама сусретали само поводом којекких прослава и новогодишњих весела, страшно је забринуо Николу. Испрва је неконтролисано прелазило са теме на тему – посао, политика, смисао живота и жене – да би убрзо, за мање од два минута, а због празнине која је у њему бивала све дубља, доспео у стање неизбежности да лаж буде изречена. Затим је испричао Андреју причу која му се, ето, баш јуче десила.

– Кренем ја на смену, као и сада у дванаест, уђем у лифт са једном малом, она ради на шестом спрату, ми сами у лифту – Никола је подигао поглед на Андреја, али је овај безизразно и мистично ћутао – Елем, негде на четвртном спрату лифт стане. Требало је два сата да дођу мајстори, чекали смо их, чекали и шта мислиш шта смо радили?

– Не, не знам – рече Андреј мрштећи се, иако наизглед зачуђен.

– Па, звекн’о сам је, шта мислиш.

– А, то, добро – Андреј се ипак био одлучио да покаже како није поверовао у причу – Слушај, идем сада, жури нешто.

– Важи, јави се – рекао Никола, а потом изговорио у себи – „Кретену, зар опет?“. Склопио је новине и бесан на себе пошао на посао читав сат раније.

Инспектор Управе противпожарне полиције у десет сати и педесет пет минута давао је изјаву новинарки која је спремаала прилог о пожару за вести у дванаест. Инспектор је разложно објаснио да је пожар брзом акцијом ватрогасне бригаде локализован само на зграду број девет, али се самој згради није могло помоћи. Новинарка, нервозна јер за своју репортажу није могла да добије камеру тако да је овај напорни инспектор рецитовоао у диктафон (све камере из редакције отишле су у скупштину где се очекивао долазак једне

стране политичке делегације), стално га је прекидала распитујући се за број страдалих и евентуални узрок пожара. Како је у најбољем случају имала минут и десет секунди за свој прилог у вестима, није била заинтересована за све детаље операције коју су ватрогасци прљавих лица још увек изводили у својим смешним црвеним костимима. Најзад, инспектор је закључио да је пожар највероватније подметнут и повезан са убиствима на Звездари која је тог јутра извршио полицији познат као дилер, извесни Милан Д, чије су канте са бензином биле ускладиштене у подруму зграде и који је тог јутра убио своју бившу девојку, а потом и себе. Мотиви пожара и убистава још увек нису били јасни, но истрага ће бити спроведена и доказаће несумњиву везу ових злочина.

У једанаест и минут, Милица је расклиманим таксидом коначно стигла на свој посао у једној од највиших пословних зграда у граду. Двоумила се да ли је, због догађаја у суседству, под стресом или је тек, мало више узбуђена. Ушла је у лифт у једанаест и два минута, тачно у оном тренутку када је у исти лифт ушао Никола још увек огорчен на своју митоманију. Он се, док је притискао тастер означен бројем 11, малодушно питао шта му је требала још једна лаж пред човеком кога виђа трипут годишње. Милица је притиснула тастер 6, после чега су обоје, а били су једини путници у лифту, осетили бешумни трзај и лифт је полако добијао убрзање. На трећем спрату, аутоматски управљачки микроконтролер требало је да заустави убрзавање и отпочне кочење како би лифт углађено стао на шестом спрату – међутим, изненадни удар зауставио је лифт четири центиметра изнад пода четвртог спрата. Нестало је светлости. Никола и Милица, потерани инстинктом, истовремено су погледали у таваницу лифта, а тамо – само таваница. Схвативши да се његова малопређашња измишљена прича неочекивано остварује, Никола је уплашено погледао у под.

– Не могу да верујем, да само знате шта ми се све јутрос десило! Сада и лифт. – прокоментарисала је Милица, прекинувши тишину која прати сва путовања лифтом, али уме да нестане приликом и најмање опасности у металном сандуку без прозора. Људи у невољи постају приснији, помислио је Никола и решио да искористи, по први пут у животу, ситуацију коју је, крајње иронично, сам себи већ био удесио у својој уобразиљи.

– Слободно – обратио се девојци – испричајте шта Вам се десило, чекаћемо бар два сата, то ми се скорије десило у овом лифту.

– О, Боже, шеф ће ме у најмању руку убити. Па већ касним. Зар је могуће, два сата?

– Овај лифт се често заглављује – Никола је слегнуо раменима, али његова саговорница која је уосталом била нарочита лепотица, мрштила се, покрећући главу лево десно.

– Хм, осећате ли Ви мирис дима? – упитала је Милица и даље набирући лице изнад носа.

– Дим? Да, стварно се осећа дим.

Иван Антић

БОЧНО

У уторак ујутру ухватио је себе где опет мисли о томе и први пут се након неколико месеци, колико га опседају те и такве идеје, расплакао схвативши да мисли које потајно имамо о ближњима треба да замишљамо како их стварно изговарамо, наглас, њима, људима које волимо и поштујемо, онима с којима живимо: у лице. Прво је почео насумично у себи да се извињава већ имајући на уму читав протекли период који му је хрупио из памћења, извињава за све, настављајући убрзо наглас – а онда је то прешло у полчасовно грчевито ридање уз тумарање по стану, јецање и ход тамо-амо, да би се тек након тога осетио ишчишћеног срца, али сасвим без мисли, у стању неке мождане изнурености, некакве испошћености нерава, осећај искључиво везан за слепоочнице и побочне делове лобање, где као да пулсира.

Сео је у кут двоседа на коме је лежао већ подоста уваљан светлонанранцасти јастук и загледао се у избледели лимун-жут зид, преко пута.

Те мисли кренуле су да се роје негде у фебруару. Отац је отишао од куће на две недеље код своје мајке у Н. С., био је узео годишњи одмор. Мајка је била ту, али је по цео дан нешто петљала сама са собом, читајући све те књиге које је понекад доносила у кутијама, вукла се по кући, брат био готово увек код девојке (мада би и она понекад свратила). Већ тад је знао да то није добро. Једини разлог зашто је себи прећуткивао све то јесте неко несвесно уверење да је на трагу да – можда – открије нешто ново о особи коју је тако мало познавао упркос елементарној упућености унутар породице то-

ком целог живота, на коју не треба превише, како је мислио, полагати. Примећивао је како се оцу нове боре јављају на лицу, како необично брзо стари, како му брада све брже и брже расте, ствари које се не примећују лако код људи са којима се стално општи.

До паклене идеје дошао је једног дана када се враћао са неуспелог разговора за посао. Будући да је морао отићи чак у приградско насеље у коме никада раније није био, у оба смера променио је двапут линију градског превоза, све ни због чега. Није било први пут да ће доћи кући у том расположењу. Враћајући се дугачком, праволинијском деоницом пута којом се аутобус кретао прилично споро и равномерно тако да се стицао утисак да се уопште не креће, тридесетогодишњи Јован Петронијевић пружао је поглед далеко у косину преко њива тек првим снегом покривених.

Понекад би му мисли биле тако оштре да би му се засузиле очи. Зажмурио би на трен, но кад год би отворио очи схватио би да је стварност сразмерно безазлена у односу на његове мисли. Та хронична мукотрпност; тензија. Ипак, допуштао је да се тај ток улије у скровите кутке, прећутао га самом себи, скренуо унутрашњи поглед на другу страну правећи се да та мисао никада није прошарала њиме. У тренуцима када је био свеснији целог тог процеса, наређивао би себи да прећути то, задржи за себе, изнутра дупло сакрије, да се ни у свом свету не држи тога; једноставно да подигне зид између себе и оног што мрзи – унутар тих граница да живи како жели да живи. За њега би то било довољно – говорио би себи у охрабрујућем оптимизму самопрегора који скоро да је упалио – то да је интимно место на коме се све мисли рађају на неком другом месту од оног где се мрзи.

Док је седео тог уторка на двоседу, стигла му је порука; није му се журило да је прочита, телефон је био у другој соби. Ипак, био је захвалан што га је нешто тргло из мртвила, омело у том тупом гледању. После неколико минута кренуо је у другу собу да види ко му

пише, али нешто га је сетило да је трен пре тога, још док је бленуо онако изгубљено у жућкасти зид, осетио да би му можда кафа сад пријала, те су се мисли сплеле, окренула једна другој леђа и он је насумично скренуо ка кухињи, но чим је сипао воду у кувало потпуно је заборавио на телефон. Ту пред пултом, док је чекао да вода проври, још увек унезвереног погледа, опет се расплакао. Дошло је неочекивано. Као да се ту унутра потмуло развијао један неми крешендо не приметног бола, метастазирао тихо, неспознато, и онда, оћедном, пробивши звучни зид буквално букнуо ван у плач, преваливши праг толеранције, раскрастао се у јецај, преко отупелости и ћутње у бујицу непатворених извињења. Јецао је. Извињавао се, у киданјима прочишћавао, истискивао из себе, извини, оче, извини, за сваку ружну помисао, да би смиривши се на неколико тренутака опет све то грунуло, само у вишем регистру, сад на општијем, не само личном плану. Обраћао се и даље свом драгом оцу, али сада сав као да је спознао последњу истину света, замишљајући, вероватно, да се том старијем полууснулом човеку уноси у лице, у том неочекиваном, бар хипотетичком лудилу блискости, разуларен потребом да подели то с њим, да се некако усагласе, да га отац потапша по рамену и смири потврђујући, да, тако је, нажалост, али да, тако је; урликао те речи као у неверици над њима, над том чињеницом, чезнући за загрљајем у тој животној истини, урличући као луд: Оче, има зла! Оче, има зла, има зла у свету!

Биљана Ђућко

ОПЧИЊАВАЈУЋИ ГРАД

Увек на истом месту. У мојој половини собе, препуној цртежа. Заправо, моја соба је настала поделом једне простране спаваће собе. Сада је та првобитна соба једном половином дневна и спаваћа соба мојих родитеља, а другом, ужом половином је моја. Одваја их намештај. Премда се моји родитељи труде да се склоне, оставе ме на миру, самог са цртежима, непрестано осећам њихово присуство, тихе гласове са ТВ-а, шушкање мајчине кухне хаљине. Тако је од почетка нашег живота у хотелу „Бристол“.

Моји су мислили да је то тренутно решење. Говорили би:

„Док се не снађемо, ваља нам се стрпити.“

Нарочито је мајка била уверена у то, често говорећи:

„Неће нас ваљда овде оставити, та твој отац је важна личност у војсци!“

Ипак, ту смо већ петнаест година. Одлазак из Задра укукао ме је у сопствену унутрашњост. На изненађење укућана немиран дечак постао је изненада нечујан. Град који сам напустио прогањао ме је у мислима, а ја сам га отелотворавао у цртежима. Сматрам да је моја живахност и даље била присутна, дала се наслутити у преданом цртању. Нарочита боја остављеног града, камене беле куће, олеандери и лимунови – све је то хтело изаћи ван, на цртеже у мојој полусоби.

Не могу рећи да се нисам уклопио у нову средину, да нисам прихватио Београд. Провео сам младост попут других вршњака, завршио гимназију, постао историчар уметности. Као већина мојих колега не радим у струци,

већ сам се затекао у једној књижари, на досадном послу сређивања књига.

Немам пријатеље – ако пријатељство подразумева блискост. Просто, сумњао сам да ико може разумети мој суштински немир, мој однос према остављеном граду. Наравно, и други су прошли искуство слично мојем, заправо, сви станари хотела. Али, њихове (тако познате!) приче о старом граду сводиле су се на јадиковке о богађијем животу пре рата које би полако прелазиле у сферу дискусија о политичарима, тражењу криваца за насталу ситуацију, док би се крај разговора зачинио оговарањима естрадног света, тек да се људи опусте.

Слике остављеног града не могу да ме напусте. Зато и даље цртам. Са оловком у руци ја сам задовољан. А кад завршим цртеж, на кратко осетим мир. Нисам бацио ниједан рад јер само заједно ти цртежи, понегде и сасвим невешто израђени, причају разнолику али целовиту причу о граду.

Апстрактни прикази риве, камена, сунца и ликова људи опалених њиме, допали су се једном мом познанику, земљаку, младом песнику, те сам му понудио цртеже за књигу. Човек ми је после поклонио примерак своје збирке са мојим илустрацијама. Како сам био срећан! Слике изгубљеног света још више су ме притискале, у жељи да изађу ван.

Када ми се указала прилика, нисам посетио стари град, нисам хтео да га изнова упознајем. Бојао сам се да би сада био другачији, можда прозаичан, и да би разбио моју дечју слику о њему. Она ме је одржавала. Мада ме је прогонио, град ми је пружао неслућено задовољство и смисао бивствовања док бих га цртао.

Отац цртеже никада није коментарисао, немоћан да реагује на спољашње утицаје, пензионисан, заборављен од војске. Понекад би се само издерао на мајку, ни сам не знајући зашто, ваљда по навици. Мајка је била практичнија, разумнија, какве већ жене умеју бити у таквим ситуацијама. Покушала је да се запосли као

економиста. Затим као трговац. Али, због година нико није хтео да је пријави. Ипак, снашла се. Шверцује веш, мушки и женски, ту испод хотела, на аутобуској станици. Каже:

„Људима ће стално требати веш, нарочито онима који иду у госте као ови силни путници.“

Солидно зарађује. Она одмахује на моје цртеже, говори:

„Све је то лепо, али какву корист ти од тога имаш? Доста је што си завршио тај твој непрофитни факултет, а сад ово непрестано цртање, без икакве вајде! Боље учи енглески да напредујеш на послу... Дај да их видим... Па, осредње је то. Какво ти је то сунце? Какве су то спирале? Ово не личи на нашу обалу, са тим кружићима... Је ли то морска пена или шљунак?“

Слушам је. Увек иста бујица речи. Понекад смејући се њеној грубости и пристодушности, понекад негодујући, дурим се. Личим тако на мајушно дете које се копрца у рукама своје околине, моћног родитеља.

Баџајница, јануар 2007.

Јана Растегорац

КОРЕНОВ САН О КРУГУ

Главе најчешће прве излазе из утробе. Но пошто је већ обелодањена моја несрећна хибридна природа, признаћу вам да никада нисам успео да напустим мајчин трбух. Тако, шта год се догађало оном делу који је имао среће да угледа светлост дана, ја остајем изолован, лишен чулне радости.

Често су ме адолесцентске кризе доводиле до помисли да је сирота мајка крива за мој незавидни положај. Оптуживао сам је како при порођају није хтела довољно да се напрегне. Ишао сам чак дотле да умислим како можда није ни желела да ме донесе на свет!

Да ли је о овим мојим немирима нешто знала, не знам... Говорила ми је понекад у том периоду да смо изгубили ону родну везу коју смо у „добу тачке“ имали. Заиста нисам умео да протумачим шта подразумева под „добом тачке“, а како ми је било лакше да потхрањујем своје предрасуде него да улажем напоре у докучивање њених ребуса, нисам је даље испитивао.

У том несигурном животном добу када мој је дини уд, моја коса, још није био распростра много својих вијуга по тами мог пребивалишта, испитујући себе, дошао сам до неких закључака. Схватио сам, најпре, како се не могу помаћи. То је била веома опасна мисао за нејако биће попут мене. Доводила ме је у такво стање да ми једина жеља буде кретање.

После таквих кошмара, мајка би обично примећивала како сам „порастао“. Гледала ме је истовремено са поносом и страхом. Мислио сам (сасвим погрешно) да је то лична узнемиреност, стрепња за сопствену сигурност. У ствари, било ми је потребно ма шта што би

охрабрило моју живу тежњу да се гранам. Имао сам магловит утисак да својим ширењем побеђујем загонетност те густе тмине, која је притискала моје биће снажном тмолошћу. Не могу рећи да је била мртва – по њој се свакодневно нешто мигољило, вечито је нешто злослутно шушкало, понекад би некаква тачка светлости загонетно затреперила и нестала брже но што би се моја мисао појавила.

Колико год изнутра био притегнут депресијом, имао сам потребу да „истражујем“. Каква год та помрчина била, она је ипак мој дом – мислио сам. Догађало се нешто веома необично: свака мисао која би у мени пробудила интересовање крчила је стваран, опипљив канал кроз црнило.

Можете лако себи представити да је једно биће попут мене, осуђено на живот у утроби, морало налазити велико уживање чак и у таквим бесмисленим актима.

Тако је после мог сазнања да сам непомичан дошло и ново: ипак постоји начин да се крећем. Никога неће зачудити што сам ово надаље сматрао смислом живота.

Да ли ме жалите, ви који ни „н“ од непосредности немате у сазнању мојих несрећних стања? Ви, који мозговима, кроз очи, а оне кроз слова, која је оловком написала моја мати, која је пак све дознала кроз разговор са мном, који сам тешком муком све то срочио – мислите да се напајате аутентичним туђим искуствима?

А опет, ни не слутите колико ме у свима вама има! Када бисте мало сишли у своје утробе, нашли бисте ме засигурно.

Али ја сам сада већ старац, а ово што читате је самртничка исповест. О, не будите изненађени, наложио сам мајци, најбољем исповеднику, да обелодани моје грехе. И тако, умирући у њој, предајем се вама.

Ви сте круг о коме сам целог живота мислио, ви сте кружница којом сам се кретао у безнадежном покушају да је испуним собом самим.

Сада улазим у предворје семена. На то си, мајко, мислила кад си рекла „доба тачке“! У овом не-простору, у овом не-добу мораћу да замукнем.

Милош Фолић

СУМРАК ЧОВЕЧАНСТВА

Драги Боже,

Пишем ти ово писмо због неправде коју си ми нанео, а тиме и целокупном човечанству. Поставио бих ти прво неколико, по мени, јако битних питања: Како бити добар човек? И шта је тај идеални човек уопште? Да ли је то оличење свих божанских врлина и ништа сем тога?! Да ли је то испуњење свих твојих заповести? Знај онда да си нам дозволио да испунимо све, до једне: „љуби ближњег свог као себе сама!“. Тиме смо сви грешници и унапред осуђени на вечни пламен који ће наше бесмртне душе да претвори у пепео. Е па, драги Боже, суочи се са својом креацијом и преузми одговорност за оно што си створио. Зар се не плашиш да ће твоје слабости бити разоткривене! Сад знам зашто сам овакав – зато што си и ти исти, а тражиш од мене да будем нешто што нисам. Све твоје врлине ти враћам у празној кутији, јер је то све што сам добио од тебе. Не тражим ништа за узврат, јер нисам ни ја теби дао ништа. Опростићеш ми што ћу твоје свештенике и твоје цркве да претворим у пепео, јер они нису ништа друго до дрвета које споро умире. И ја сам такође пепео и одавно сам мртав, али све ово губи смисао када се суочимо са чињеницом да је и смрт, сама по себи, стварање.

А желео сам, драги Боже, желео сам да будем ти, не као твој слуга, јер нисам створен да будем слуга, и ти то вероватно већ знаш, већ да будем раван теби, да имам моћ да пресуђујем шта је исправно, а шта не, да судим о томе шта је праведно, а шта не... Желео сам много тога

што си ми ти у својој самовољи ускратио и себично задржао за себе. Презирем те због тога и ти то знаш, али ми се и даље подсмеваш и остављаш ме ускраћеним за оно што ми по праву рођења припада.

Могао сам макар да будем покрај тебе, да заједно владамо. Не би ми сметало, само да не будем пепео. Знам да рај није направљен за мене, паклена ватра ми следи и надам се да ћу брзо да изгорим, али макар тамо нећу бити сам, ту смо сви ми који ти пркосимо и не желимо да ти се повинујемо, ту смо сви ми проклети и осуђени на самртни живот без икакве будућности и без икаквог смисла. Чему све то? Ради баналности бити-сања и свирепости живота самог!

Овим, драги Боже, завршавам ово писмо у име свих нас који патимо због твог постојања и твоје самовоље, и запамти ово, ближи се крај твојој владавини, креће владавина хаоса и пепела, из кога ћемо се издићи ми јаки и снажни, и свргнути те са твог престола који ионако и не заслужујеш. Биће крви и ломиће се кости у долини ужаса, тама ће прекрити свет, али то је и твој циљ, зар не?! Досадило је и теби ово монотono понављање које не води никуда. Твоја смо творевина па ћемо ти ми и доћи главе, драги Боже, јер то је твоја судбина – краља мора убити његов син, кад овај изгуби моћ владавине! А можда ти већ и јеси мртав? Небитно, убили би те поново, јер то је наш крст који носимо! А можда је већ неко заузео твоје, или моје, место? И пре него ми метак просвира мозак, пре него ми црви одузму очи, пре него ми иловача испуни трбух, видећу твој пад, драги Боже, и то ће бити мој тријумф, бићу срећан! Ускоро...

Принц смрти

Бојан Бабић

ПОЧЕТАК ДОБРОГ ДАНА

Свакога јутра у пола седам идем на трчање. Да бих дошао до терена на ком обављам ту, телу најприменију активност, морам проћи кроз гробље. Истрчавши лагано пет до шест километра, надисавши се свежег ваздуха, крвним судовима дотакнувши живот у његовој јединој истини, зајапурен, враћам се назад. Како лепе девојке у то време већ крећу на своје послове или факултете, увек пожелим да видим да ли ми је од ветра фризура потпуно унеређена. Прво место на ком то уз пут могу да проверим јесу надгробне плоче од углачаног, црног мермера.

Као у огледалу, поред лика и имена умрлог, појављује се мој лик. Без размишљања направим два потеза руком, и фризура постаје прихватљива. Ја одлазим, а колега са слике остаје.

Чекаће ме и следећег јутра.

Филип Чоловић

ПЕШЧАНИК

„А све што надживи смрт јесте једна мала ништавна победа над вечношћу ништавила – доказ људске величине и Јахвине милости. *Non omnis moriar.*“

Након ове реченице следи шездесет и седми део књиге, *ПИСМО или САДРЖАЈ*, али тај одељак не читам, овога пута за то немам снаге, уосталом, читаву књигу сам прочитао толико пута до сада, не пропуштајући ниједан ред, нити једну реч. Склапам корице и зурим у насловну страну. Нијансе црне боје постепено се преливају у љубичасту, која ка дну бива све светлија. У доњем делу стилизованог омота, тамо где љубичаста поприма боју лаванде, налазе се три морске шкољке и стаклена посуда. Посуда може бити празна, али ми то не знамо. На њене стаклене зидове са унутрашње стране притиснуте су партитуре које пријањају уза стакло, тако да видимо делић оркестрације, али не и унутрашњост посуде. Ваљда због наслова књиге, наслућујем да је пуна песка. Или пепела. На памет ми пада да је стаклена посуда заправо импровизирана урна.

Подижем поглед. Сада гледам у књиге које се налазе на полицама у углу собе. Попут детета, опчињен сам мноштвом бој и имен. Требало би да устанем и књигу вратим на њено место, међутим, устежем се да то учиним. Сви моји мишићи мирују. Из неког разлога, тај пут ми се чини предалеким. Иако седим на старој дрвеној столици која реским звуком прати сваки мој покрет, није ми неудобно. Тело ми је утонуло у велики јастук, који сам прислонио на дрвене пречаге и сада ми

служи као незграпни, перјани наслон. Лева рука ми је положена на бутину, а десна виси опуштена поред столице. Осећам да ми се књига у крилу отвара и чујем како њене странице лепећу. И поред тога, не одлучујем се да направим икакав покрет. Столица се не оглашава. Не знам шта више утиче на моју потпуну укоченост: да ли положај тела или реченице које сам управо прочитао, а које ми, попут манастирских звона, одјекују у глави. Коначно скупљам снагу, устајем уз шкрипу столице и крећем ка углу собе. Прилазим пукотини међу књигама и роман који носим у руци враћам на четврто место шестоделног комплета изабраних дела познатог аутора. Затим прсте те исте руке прислањам на браду и посматрам околне наслове. Јагодицама лупкам свој подбрадак и упорно гледам у књиге пред собом, све док ћирилична и латинична слова почну да играју, а затим и да ми се муте пред очима.

У том стању привремене одузетости, пажњу ми привлачи књига јарко зелених корица, ушушкана између Сарамаговог *Јеванђеља по Исусу Христју* и сабраних трагедија Вилијема Шекспира. Напрежем поглед и на једвите јаде успевам да прочитам шта је предмет мог интересовања: први роман Антонија Исаковића. Баш та књига запала ми је за око из крајње једноставног разлога: није моја. Своју библиотеку познајем веома добро и руку бих могао дати да у свом поседу немам нити једно Исаковићево дело. Такође ме чуди што уопште не знам откуд она на мојој полици, али и за то постоји логично објашњење. Неволјно признајем да ми уредност није јача страна, тако да је веома могуће да је на моју полицу залутала током последње селидбе. Отварам корице књиге и затичем необичну посвету:

Већ начином на који је посвета написана (прецртано слово *P* у називу наше познате издавачке куће) указује се дух мог очуха. Он је увек умео да нас изненади неким неочекиваним поступком: свакодневне поруке нам је сервирао у форми укрштеница, пуштао нас је да на

Посвета А. Исаковић
 Л. П.
 СУТРА БУ БИТИ
 ПЕЛЕСЕТОГОДИШЊАК
 У ПРЕВОРУ
 ИСТИНСКЕ СТАРОСТИ.
 ЧИЈЕ САМ ВРЕМЕ
 ТРАЖАО?
 ЧИЈИ САМ ДЕНОВОТ
 ПОТРОШИО?
 — ПОГРЕШИО.
 ГДЕ ЈЕ БИЛА
 РЕШКА?
 Нећ уочи забављивања
 ајћми
 1982.

основу једва приметних трагова одгонетнемо његово тренутно расположење, или је на сасвим обична питања, одговарао загонеткама. Сећам се како је једном приликом збунио неког свог познаника, објашњавајући му наше сродничке везе. Рекао му је, показујући руком у мом правцу: „Он јесте мој син, али ја нисам његов отац.“

Иако се не могу похвалити чак ни елементарним познавањем графологије, убеђен сам да је рукопис његов. Очух је, за разлику од мене, штампана слова увек писао ћирилицом, а писана латиницом. Посвета је упућена мојој мајци, Љубици (отуда иницијали Л. П.) На крају, деветнаести април јесте датум његовог рођења, што отклања сваку евентуалну сумњу у аутентичност и ауторство ове посвете. Сигуран сам да ни књига овог наслова није изабрана случајно: *Трен*. Посвета исувише добро пристаје уз назив романа да бих поверовао у пуку случајност. Истини за вољу, уколико баш инсистирамо на стопроцентној веродостојности, наслов књиге гласи *Трен 1*, али не верујем да ова нумерација има значајнију улогу. Роман за мене има немерљиву вредност захваљујући околностима и тренутку у којима га проналазим. Мој очух је умро у јуну две хиљаде и десете. Десет година након смрти, он поново живи, ту је преда мном... Кроз главу ми пролазе

различите мисли о неконструктивном, посве незаслу-
женом трајању. Узалуд се трудим, те мисли нисам у
стању прецизно да формулишем. Једино, као необичан
рефрен, у свест ми се враћа једна те иста, подужа, те-
шко изговорљива реченица. Иако не спадам међу оне
љубитеље књижевности који поједине реченице под-
влаче флуоресцентним фломастерима, понављају и
памте, овај низ речи представља изузетак. Необично је
и то што дотична реченица није мелодична, певљива
нити лако памтљива. Упркос томе, јавља ми се попут
оних песмица које сам у школи морао да научим
напамет, или као некаква брзалица коју никако не успе-
вам да избацитим из главе.

*Шта су сви најори човечанства, све оно што се на-
зива историјом, цивилизацијом, све оно што човек
чини, и што чини човека, шта је све то до само узалу-
дан и таишти покушај човеков да се супростави айсур-
ду својшћеј умирања, да тобоже то умирање осмис-
ли, као да се смрт може осмислити, као да јој се може
дати икакво друго значење и икакав други смисао осим
оној који она има!*

Не знам одакле ми ова реченица. Моја није. Због
чега ми се сада тако упорно намеће и не да ми мира?
Лако би се дало замислити да се и она налази у тек
одложеном роману црнољубичастих корица, са три
шкољке и стакленом посудом обложеном партитурама,
коју сам прогласио урном. Можда и јесте тако, али у то,
у овом тренутку, не могу бити сигуран. Враћам се тек
пронађеној посвети и поново је ишчитавам. Очухову
мисао не разумем најбоље: изгледа ми да се реч *попре-*
шно не слаже с питањима којима је окружена, делује ми
уметнуто, сувишно, али сам уверен да и за то постоји
неки разлог, некакво објашњење. Питам се да ли мајка
памти ову посвету? Узбуђен, без даха, са презиром
одбацујем могућност да једну овако важну и танану
ствар препустим безличности телефонске везе, те одлу-
чујем да је истог часа посетим.

Напољу је спарно. Срећом, на Булевару Краља Александра не чекам дуго, подижем руку и седам у такси, не обраћајући пажњу на саобраћај и ларму. Смештам се на задње седиште пространог аутомобила. То приписујем узбуђењу које не јењава, јер у таксију увек седим на месту сувозача. Чаврљање са таксистом, осим временске прогнозе за наредну седмицу, открива још и наше навијачке склоности, школску спрему и брачна стања. Мој први таксиста-архитекта. Помало неуобичајено. До сада сам углавном налетао на технологије или машинце за воланом. И на једног сликара. Разговор је толико пријатан да се негде код Правног факултета потпуно ослобађам и почињем да причам о ономе што ми је тренутно на души: како сам случајно пронашао Исаковићев роман, у њему очухову посвету, како очуха нема већ читаву деценију, а ове његове мисли проналазим тек сада, рецитијем му реченицу коју не могу да избадим из главе, причам све... Говорим брзо, на махове неповезано, не покушавајући да сакријем усхићење у гласу. Не плаши ме пљусак речи који ван контроле, незадрживо лије из мене. Једино страхујем да не звучим растрзано, јер сам тада, према сведочењима других, потпуно неразумљив. Пошто је без икакве видљиве реакције саслушао мој монолог (мени тако нешто сигурно не би промакло), таксиста се кисело осмехнуо и начас окренуо ка мени. Затим је поглед вратио на пут. Приметио сам како кажипрстом десне руке у такту лупка по кожном волану, а очи му играју у напуклом огледалу ретровизора.

„Лепа и дирљива прича“, започе архитекта у наметнутој улози таксисте. „Ипак, чисто да знате, то вам је Пирова победа. Кап у мору, како неки умеју да кажу. Ево, само на један тренутак оставимо ваше емоције по страни. Верујете да то што сте пронашли посвету баш у овом тренутку њој даје неки дубљи смисао, на изванредан начин продужава живот писцу тих редова, зар не? Без обзира колико тешко било, усудите се и сагледајте

ствари реално. Са вама умире и ово сећање. И ту се круг затвара. Ништа што је записано не продужава нечије постојање, не, то је само игра коју прихватамо како бисмо умањили нашу безначајност, варка која кошта многе. Људи, па чак и сећања на људе, личе на трагове у песку. Чим дуне ветар, више их нема.“

Сада се усиљено љубазни осмех преселио на моје лице, неубедљиво скривајући немир који су изазвале изговорене речи. Нисам био спреман да прихватим теорију човека који, по свему судећи, неће бити лауреат Прицкерове награде, а читаву ствар је отежавало једнолично лупкање по управљачу, које ми је постајало неиздржљиво. Окренуо сам главу у страну и кроз прозор кола ћутке проматрао људе на улици. Ветар из возачеве приче снажно је ударао по пролазницима, припијајући им за тела летње хаљине, мајице кратких рукава и ланене панталоне. На извештан начин, ипак, изговорене речи помогле су ми да се суочим са истином. Цивилизација је одабрала: постаћемо *нишита*. Савремени човек не признаје есхатолошка уверења, још горе, гнуша се било чега што уопште има призив бесмртности. Убеђен је у коначност смрти као што је сигуран да ће сутра осванути нови дан. Ништа није толико значајно, у данашње време ништа нема вредност која би нам, макар накратко, могла продужити постојање. Нисам у стању да уважим овакав избор. А и како бих био? Књига коју држите у рукама већ је била у припреми за штампу и надао сам се да сам самим тиме испунио свој део погодбе. Док ми је град пред очима промицао као лоше скројена кулиса, стезао сам у рукама Исаковићев *Трен* и понављао у себи речи утехе: *Non omnis moriar*.

Белешке о писцима

Иван Антић, рођен 1981. у Јагодини. Објављена му је књига кратких прича *Тонус* у едицији *Прва књига* Матице српске 2009. године. Заступљен у антологији *културно-пропагандној комплети* *Бетон*, преведеној на албански језик – *Nga Bergradi, me dashuri – Tregimi i ri nga Serbia*, 2011. године и у зборницима *Од приче до приче*, 2009. године и *Изван коридора, најбоља крајка прича 2011. године*. Учествовао је на вечери јужнословенске прозе у оквиру *Фестивала славистике* на Универзитету у Гдањску 2008, и на регионалном конкурс – *Реч у простору*, 2009. године. Приче су му преведене на албански, пољски, словеначки и енглески језик. Приредио антологију савремене српске кратке приче за пољско читалаштво. Уређује часопис студената Филолошког факултета *Знак*. Преводи са словеначког језика. Живи и ради у Београду и Љубљани.

Бојан Бабић је рођен 1977. године. Објавио је до сада три књиге: *ПЛИ-ПЛИ* (приче, 1996), *Књига за дечаци* (роман у свега 100 примерака) и *Буке у прози* (песме у прози, 2003). Дипломирао је на групи за српску књижевност и језик са општом књижевношћу на Филолошком факултету у Београду. Ради као соруwriter. Добитник је стипендије Борислав Пекић за 2011. годину. Живи у Београду.

Лана Басташић, рођена 1986. године у Загребу. Дипломирала је комуникологију 2009. године и енглески језик и књижевност 2010. године на Филолошком факултету у Бањалуци. Завршава мастер студије Теорије културе на Факултету политичких наука у Београду. Књига *Трајни именити (уланчане крајке приче)* одабрана је на конкурс за прву књигу 2010. године у склопу IX кола едиције *Првенац* (СКЦ Крагујевац).

Приче су јој заступљене у зборницима *Блојдегија*, *Најкраће приче 2008*, *Рукописи 32*, *Ја сам прича*, *Од приче до приче*. Била је финалисткиња *Српској пера* у Јагодини, 2008. године; добила другу награду за кратку причу на фестивалу *Улазница*, из Зрењанина, 2008. и 2009. године; добила је другу награду за причу и на фестивалу *Моравске Тајне КК: Душан Мајић* 2009. године у Ђуприји; 2010. године добила је похвалу жирија на конкурс за најбољу необјављену приповетку на српском језику *Лаза К. Лазаревић* и специјалну награду на конкурс *Вранац – најбоља крајња прича 2010* у Подгорици, да би 2011. године добила прву награду за најбољу кратку причу *Српској културној форуму* у Бечу на тему *Аустрија, Србија, Беч, Београд*.

Слободан Бубњевић, рођен је 1978. у Ријечи у Хрватској. Објавио збирку прича *Пертурбације и грује невоље* у Народној књизи, 2005. године. Ускоро би требало да се појави роман у тринаест прича *Баукова мрежа*. Прича *Најпредак једној возача* освојила је награду *Лаза К. Лазаревић* за најбољу необјављену савремену српску приповетку у 2007. години. Прича *Прилајођавање* ушла је 2008. у избор од шест најбољих на регионалном конкурс *Lapis Histrae* у Умагу. Прича *Предсказање* ушла је у избор шест најбољих 2010. године на истом конкурс у Умагу. За причу *Бауков инцидент* добио трећу награду на конкурс *Улазница 2009.* у Зрењанину. Написао је и осам радио-драма: *Ембрио* (2003), *Фисиони фрајментии Павла Савића* (2004), *Лов на Чарлса Дарвина* (2004), *Силе Руђера Бошковића* (2005), *Усуд* (2005), *Тесла и Пуџин, резонанције* (2006), *1300 кајлара* (2007) и *Аџанасије Стојковић* (2008) при чему су све емитоване на програмима Радио Београда. Драма *Усуд* освојила је прву награду на анонимном конкурс за најбољу оригиналну радио-драму Радио Београда 2005. године. Бубњевић је по образовању физичар, а стално је запослен у независном недељнику

Време у Београду, где као новинар покрива области науке и екологије. Пише и за *National Geographic Србија*, *B92* и друге београдске медије. Од јануара 2010. године је аутор-уредник *Малих новина*. Живи у Панчеву.

Исидора Веселиновић, рођена 1990. у Београду. Завршила је Филолошку гимназију и уписала филмску и ТВ режију на Факултету драмских уметности у Београду. Објављена јој је збирка приповедака *Еверзија* у оквиру едиције *Прва књиџа* Матице српске, 2009. године.

Милош Живановић рођен је 1976. у Београду. Објавио је збирку поезије *Ignore The Nightmare In The Bathroom*, у едицији *Прва књиџа* Матице српске 2006. године, књигу прича *Кубернетес – приче о њилоџу*, 2008. године код издавача *Плима* из Улциња, након чега код издавача Алгоритам објављује збирку песама *Лирика њаса* 2009. године, као и роман *Разбијање* 2011. године. Превођен је на пољски, немачки и албански језик. Живановић је један од четворице уредника *Културно-професионалног комитета БЕТОН*. С редакцијом *Бетона* у сарадњи с приштинским часописом *ММ* приредио, уредио и редиговао унакрсне антологије нове косовске књижевности под насловом *Из Приштинине, с љубављу* и нове приче из Србије под насловом *Из Београда, с љубављу* 2011. године. Један је од приређивача издања *Србија као сторава* 2007. године и *Анџи-меморандум-дум* 2009. године, а са редакцијом *Бетона* добитник је награде *Душан Бојавац* Независног удружења новинара Србије, за професионалну храброст и новинарску етику, 2007. године. Уредник је у издавачкој кући Алгоритам Медиа, у Београду.

Андрија Матић рођен је 1978. године у Крагујевцу. Објављен му је роман *Несћанак Зденка Кујрешанина* у оквиру едиције *Прва књиџа* Матице српске 2006. годи-

не, и након тога роман *Шахти* 2009. и збирка приповедака *Музеј савремене уметности* 2010. године у Стубовима културе. Бави се англо-америчком књижевношћу и објавио је више радова из ове области, поред осталог и студију *Т. С. Елиот: њесник, критичар, драмски писац* 2007. године. Живи у Београду.

Немања Раичевић рођен је 1976. године у Новом Саду. Дипломирао је на Филозофском факултету у Новом Саду. Објављена му је збирка приповедака *Приче* у оквиру едиције *Прва књига* Матице српске, 2002. године која је била у ужем избору за *Андрићеву награду*. Другу збирку прича, *Није касно смејати се*, објавио је 2009. године код издавача Прометеј. Приче су му превођене на више страних језика и објављиване у периодици. Живео је у Лисабону, а тренутно је опет у свом граду

Јана Растегорац рођена 1987. у Београду. Апсолвент опште књижевности на Филолошком факултету у Београду. Објављује поезију и прозу. Освојила „Тимочку лиру” И друго место за есеј на Пекићевом конкурс 2005. године.

Срђан Срдич рођен је 1977. године у Кикинди. Дипломирао је на катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета у Београду, а на истом факултету је и на докторским студијама. Аутор је романа *Мртво поље* 2010. године, и књиге прича *Естирандо*; обе књиге објављене су у Стубовима културе. Био је један од победника међународног конкурса за најбољу необјављену кратку причу хрватског интернет портала *Бестселер* 2007. године и његова прича *Сиво суморно нешто* нашла се у антологији *Да сам Шејн*; исте године добио је и прву награду за прозу на конкурс зрењанинског часописа *Улазница*. Награду *Лаза К. Лазаревић* за најбољу необјављену приповетку на српском језику освојио 2009. године приповетком

Slow Divers. Био је један од финалиста међународног конкурса *Lapis Histriae* у Умагу 2009. године, са приповетком *Ружа за Емилију*. Добитник стипендије *Борислав Пекић* за 2010. годину. Запослен у кикиндској гимназији, уредништву књижевног часописа *Северни бункер* и као уредник међународног фестивала кратке приче *KIKINDA SHORT*.

Биљана Ђућко рођена је 27. фебруара 1979. године у Бакову (Славонија).

Приче и песме објављивала у часописима: зЕТна, Балкански књижевни гласник, Трећи Трг, Сатир (Србија), Литкон, Књигомат, Ка/Ос, Цунтервиевв (Хрватска); као и у зборнику издавачке куће Алма – Најкраће приче 2006.

Живи и ствару у Батајници.

Бранко Ђурчић рођен је 1980. године у Сомбору. Дипломирао је на катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета у Београду. Први је добитник награде *Ђура Ђуканов* библиотеке *Јован Појовић* из Кикинде 2005. године, награде за најбољу збирку приповедака аутора млађег од тридесет година за рукопис насловљен *Ветрењача*. Заступљен је у антологијама *Најкраће приче 2003, 2004 и 2005*, те у зборницима кратке приче *Доња сирана приче, Враћа моје приче, Алиса у земљи прича*; зборницима *Најбоље приче из реда за визе, Градске приче 4 – Воденица, Црпе и резе 2*, пројекту београдског СКЦ-а *Реч у просјору* и на интернет порталима litkon.org, art-anima.com, knjigomat.com, prozaonline.com. Уређује list за kulturu *Avangard*.

Милош Фолић рођен је 1984. године у Зајечару. Од 2004. године ради и студира у Београду. Апсолвент је светске књижевности на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Ради као оперативни уредник

у Књижевном листу од 2010. године. Средином 2011. издаје своју прву књигу прича под називом Сумрак човечанства. Издавао је приче у бројним домаћим часописима попут Књижевног листа, Књижевним новинама и Причама. Пише и критике за Књижевни лист.

Филип Чоловић рођен је 1978. године у Београду.

По вокацији је телевизијски редитељ.

Његови документарни филмови награђивани су на домаћим и међународним фестивалима.

Пише сценарија за игране и документарне серијале.

Објавио је књиге поезије *Земља и крв* (2002) и *Камена светлости* (2005) и роман *У ђаволој кожи* (2008).

Аутор је Стубова културе од јануара 2008. године.

Живи у Београду.

821.163.41-1

ПРИЧА : часопис за причу и приче о причама / главни уредник Слободан Стојадиновић ; одговорни уредник Славољуб Марковић. – год. I, бр 1 (новембар 2007). – Београд (Гандијева 167-177) Књижевно друштво „Свети Сава“, 2007 (Београд : ГОРАПРЕС). 21 cm.

Тромесечно

ISSN 1820-5909 = Прича

COBISS.SR-ID 144590860